

**هفته دولت
گرامی باد**

رهبر انقلاب: باید در معدن از ظرفیت بخش خصوصی استفاده و از خام فروشی نیز جلوگیری کرد

همگرایی در مسیر توسعه

رئیس جمهور: اکتشافات معدنی و کشف معادن جدید از اقدامات خوب دولت بوده است

وزیر صنعت، معدن و تجارت: امیدوارم، دست و بازوی دولت برای تحقق توسعه معدنی کشور است

یادداشت

معدن و صنایع معدنی
رونق و احتیاط

مهدی کرباسیان
رئیس هیات عامل ایمیدرو

هفته دولت امسال، فرصتی برای بازخوانی رویدادهای سال ۹۲ به این سو است. رویدادهایی که رونق بخش معدن و صنایع معدنی را فراهم آورد. در همین حال می‌توان بخشی از شرایط پیش رو را ترسیم کرد که هدف آن تقویت جایگاه این بخش در اقتصاد است.

شاید به جرات بتوان حوزه معدن و صنایع معدنی را از جمله بخش‌هایی دانست که توانست استفاده حداکثری از فرصت‌های موجود برد. این بخش تا نیمه سال ۹۲ رقم چندانی در تولید، صادرات و اجرای پروژه‌ها نداشت و بسیاری از طرح‌ها وضعیت امیدوارکننده‌ای نداشتند. این در شرایطی بود که انتقادهای فراوانی نیز نسبت به آن وضعیت مطرح می‌شد؛ به این دلیل که به مانعی در مسیر اشتغال و درآمدزایی تبدیل شده بودند. در ۴ سال گذشته اما جدی شدن موضوع همکاری ایران و ۵ قدرت برتر جهان، روزنه امید در اقتصاد ایجاد کرد که تلاوه‌های آن به بخش معدن و صنایع معدنی رسید.

اشتیاق شرکت‌های خارجی برای بهره بردن از بازار رو به توسعه ایران در حوزه معادن و فلزات از یک سو و به کارگیری استراتژی جلب مشارکت بخش خصوصی و تامین مالی طرح‌ها رونقی به این حوزه بخشید. اثر چنین روشی فعال سازی طرح‌ها و افتتاح گام به گام پروژه‌های نیمه تمام بود. در دوره ۹۳ تا پایان ۹۶ حدود ۳۳ طرح معدنی و صنایع معدنی در سراسر کشور راه اندازی شد که از ارزشی بیش از ۵٫۳ میلیارد دلار برخوردارند. علاوه بر این واگذاری پروژه‌های بزرگ همچون روی مهدی آباد، فرآوری‌های سنگ آهن در سنگان، تیتانیوم کهنوج و... در راستای سیاست‌های تقویت همکاری با بخش خصوصی انجام شد. همچنین پروژه عظیم آلومینیوم جنوب در سایه توسعه روابط با خارج کشور فعالیت دوباره یافت و اکنون اقتصاد ایران در حال آماده سازی زمینه اتمام فاز نخست بزرگ ترین کارخانه تولید آلومینیوم است.

یکی دیگر از بخش‌هایی که موقعیت برتری در سال‌های اخیر پیدا کرد، حوزه صادرات است. در حالی که در سال ۹۲ تنها حدود ۲۰۰ هزار تن فولاد به خارج کشور صادر شده بود طی سال‌های گذشته نه تنها صادرات وزنی که ارزش صادرات نیز به رشد بالایی دست پیدا کرد. تنها از سال ۹۴ به این سو ارزش صادرات معدن و صنایع معدنی از ۷ میلیارد دلار به بیش از ۱۰٫۷ میلیارد دلار رسید. در این میان وزن صادرات فولاد در سال گذشته از ۹ میلیون تن نیز عبور کرد.

هر چند در ماه‌های اخیر نیز صادرات شرایط رو به رشدی را داشته است اما به نظر می‌رسد این بخش نیز با محدودیت‌هایی در آینده نزدیک مواجه شود. در شرایط فعلی که سند چندجانبه برجام از سوی آمریکا به کنتر گذاشته شده، دولت و به ویژه ایمیدرو با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت در حال پیاده سازی استراتژی جدیدی بر مبنای وضعیت فعلی است. یکی از اقدامات کلی، آرایه نقش راه معدن و صنایع معدنی است که تقویت و استمرار حضور بخش خصوصی را هدفگذاری کرده است. علاوه بر این برنامه‌هایی که برای شرایط جدید در دست اجرا است شامل مواردی از جمله شناسایی و ارزیابی وضعیت حال حاضر شرکت‌ها، شناسایی ریسک‌ها، حمایت از بومی سازی، تقویت همکاری با تامین کنندگان و همکاری با پیمانکاران و مشاوران است که در جهت کاهش اثرات تحریمی بر بخش معدن و صنایع معدنی در شرف اجرا است. همچنین استفاده از ظرفیت‌های فعلی تولید و ارتقای بهره وری این بخش از مهمترین اقداماتی است که در دست اجرا قرار دارد. در حال حاضر فاصله قابل توجهی بین ظرفیت‌ها و تولید واقعی وجود دارد که بر کردن این خلا، تاثیر به سزایی در رونق تولید و عرضه محصول به بازار مصرف و حتی صادراتی دارد.

تمامی تلاش‌های فوق در راستای کاهش اثرات تحریمی است هر چند دولت پیش از شکل گیری برنامه برجام هم، همکاری نزدیکی با اتحادیه اروپا برقرار کرده که آن مسیر نیز بخشی از اثرات تحریمی را خنثی خواهد کرد.

نگاهی به اقدامات ایمیدرو طی سال‌های ۹۲ تا چهار ماه نخست سال ۹۷

راه اندازی ۵ میلیارد دلار طرح

و ۵ هزار دلار به بهره برداری رساند که در نتیجه آن، برای ۷ هزار و ۶۶۰ نفر اشتغال مستقیم ایجاد شد. در این مدت پروژه‌های شاخصی همچون طلای زرشوران، سیمان ونزوئلا، فاز دوم اسکله منطقه ویژه صنایع انرژی خلیج فارس، پتاس خور و بیابانک و طرح‌های متعددی در مس، فولاد و امور زیربنایی راه اندازی شد. یکی از پدیده‌های مدت مورد بررسی، راه اندازی آهن اسفنجی فولاد سفید دشت - به عنوان نخستین طرح از فولادهای استانی - است.

افتتاح ۲٫۳ میلیارد دلار در سال ۹۶
ایمیدرو طی سال ۹۶ با مشارکت بخش خصوصی، ۲۷ طرح در بخش معدن و صنایع معدنی به بهره برداری رساند که ارزش بیش از ۲٫۹ میلیارد دلار برخوردار بود. مجموع اشتغال مستقیم این طرح‌ها نیز ۴۳۵۰ نفر بود. در این میان، ۳ واحد احیای مستقیم فولادهای استانی با دانش فنی ایرانی (PERED) افتتاح شدند. همچنین طی سال گذشته، با راه اندازی تعدادی پروژه، سنگان به پایگاه تولید و توسعه سنگ آهن تبدیل شد به طوری که ۱۰ میلیون تن ظرفیت تولید گندله و ۲٫۵ میلیون تن ظرفیت تولید کنسانتره سنگ آهن در مجتمع معدنی سنگان به بهره برداری رسید.

تولید محصولات معدن و صنایع معدنی در سال ۹۶
تولید و صادرات فولاد
شرکت‌های فولاد ساز کشور از ابتدای ماه فروردین تا پایان اسفند سال گذشته، ۲۱ میلیون و ۸۸۴ هزار تن فولاد خام تولید کردند. این رقم در سال ۹۵ معادل ۱۸ میلیون و ۴۶۶ هزار تن بود که حاکی از رشد ۱۹ درصدی است.

علاوه بر این طی ۱۲ ماهه سال ۹۶، ۱۹ میلیون و ۷۷۶ هزار تن انواع محصولات فولادی (کلاف، تیرآهن، ورق عریض، میلگرد، ورق گرم، ورق سرد، ورق پوشش دار و غیره) در کشور تولید شد. میزان تولید این محصولات در سال ۹۵، ۱۸ میلیون و ۱۵۱ هزار تن بود که نشان دهنده افزایش ۹ درصدی است. طی سال ۹۶، ۱۶۱ هزار تن مس، ۳۳۷ هزار تن آلومینیوم، ۲۴۰ هزار تن آلومینا و ۵۸ میلیون تن سنگ آهن تولید شد.

PERED، دانش ایرانی
متخصصان کشورمان پس از حدود سه دهه از تولید آهن اسفنجی در کشور، نخستین کارخانه با دانش ایرانی (Persian Reduction) را راه اندازی کردند. کارخانه احیای مستقیم شادگان در عین حالی که جزو پروژه‌های راکد سال‌های قبل محسوب می‌شد، نخستین طرحی است که از سیستم پرد بهره می‌برد. پس از آن دو کارخانه دیگر از مجموعه فولادهای استانی، تحت تکنولوژی پرد، به تولید رسیدند. کارخانه‌های آهن اسفنجی میانه و نی‌ریز هر دو با روش ایرانی احیای مستقیم، محصول تولید می‌کنند.

سرمایه گذاری ۵٫۳ میلیارد دلاری
با شروع دولت یازدهم در نیمه دوم سال ۹۲، طرح‌های متعددی در بخش معدن و صنایع معدنی،

ایمیدرو طی سال ۹۶ با مشارکت بخش خصوصی، ۲۷ طرح در بخش معدن و صنایع معدنی به بهره برداری رساند که ارزش بیش از ۲٫۹ میلیارد دلاری برخوردار بود. مجموع اشتغال مستقیم این طرح‌ها نیز ۴۳۵۰ نفر بود. در این میان، ۳ واحد احیای مستقیم فولادهای استانی با دانش فنی ایرانی (PERED) افتتاح شدند.

راکد و غیرفعال بودند. ایمیدرو با استراتژی جدیدی که طراحی و عملی کرد، حضور بخش خصوصی پررنگ دیده شد و در نتیجه توانست با مشارکت این بخش ۲۷ هزار میلیارد تومان طرح را فعال کرده یا به اجرا درآورد. این استراتژی در راستای اقتصاد مقاومتی و گسترش حضور بخش خصوصی به اجرا در آمده است. طی این مدت افزون بر ۵٫۳ میلیارد دلار در نقاط مختلف کشور پروژه وارد مدار تولید شد. در این میان ایمیدرو طی سال‌های ۹۳ تا ۹۵ با مشارکت بخش خصوصی، ۲۷ طرح بزرگ را در بخش معدن و صنایع معدنی به ارزش ۳ میلیارد و ۷ میلیون

سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) به عنوان یکی از سازمان‌های توسعه‌ای کشور از نیمه دوم سال ۹۲ با تجدیدنظر در استراتژی خود، سبب تقویت حضور بخش خصوصی در اقتصاد بخش معدن و صنایع معدنی شد که این امر فصلی جدیدی را در اجرای برنامه‌ها رقم زد. فصلی که مقدمات آن پیش از شکل گیری برجام فراهم شد به طوری که با ورود گام به گام شرکت‌های خصوصی در قامت مشارکت کننده و سرمایه گذار، طرح‌های به جا مانده از گذشته، دوباره در مسیر ساخت قرار گرفتند. پس از برجام نیز حضور همزمان شرکت‌های خارجی و داخلی به این روند سرعت داد. فعال سازی و راه اندازی طرح‌های به جا مانده از دهه و حتی دهه‌های گذشته از جمله پدیده‌های سال‌های اخیر است با این توضیح که پس از برجام، فعال شدن ال سی طرح‌ها و استفاده از منابع مالی خارجی، نقشی حیاتی در راه اندازی پروژه‌ها ایفا کرد. بخش معدن و صنایع معدنی در این مسیر به حوزه‌ای پویا تبدیل شد و توانست نقش خود را به عنوان یکی از بازیگران اصلی اقتصاد مقاومتی عیان سازد. نگاهی به عملکرد سال‌های ۹۱ و ۹۲ و مقایسه آن با سال‌های اخیر، به نیکی تفاوت در تولید، صادرات و اجرای پروژه‌ها را نشان می‌دهد.

اجرای طرح‌های ۷ گانه فولاد استانی و به سرانجام رساندن تدریجی آنها که دچار وقفه طولانی شده بود و نیز اجرای طرح‌های همچون ۱٫۲ میلیارد دلاری آلومینیوم جنوب و یک میلیارد دلاری سرب و روی مهدی آباد از جمله این عملکردها به شمار می‌آید. در همین حین، ایمیدرو با بهره گیری از مذاکرات موثر با شرکت‌ها و صاحبان فناوری داخلی و بین المللی، طرح‌های دیگری از جمله فرآوری سنگ آهن در سنگان، تیتانیوم کهنوج، اسکله بندر پارسیان، زغالشویی البرز مرکزی، طرح ۴۰ هزار تنی آلومینیوم جاجرم، الکتروگرافیتی، آنتیموان سفیدابه، نیروگاه هرمز و هرمزان، طلای زرشوران، پتاس خور و بیابانک، پالایشگاه قطران زرد، ۴ طرح کنسانتره و گندله سازی سنگان، منطقه ویژه صنایع انرژی بر، تجهیز معادن گل گهر ۴-۵-۶، زغالسنگ خمرود و تولید گرین کک را در کنار دیگر طرح‌های بخش معدن و صنایع معدنی به اجرا درآورد.

صادرات ۱۰٫۷ میلیارد دلاری
سال گذشته ارزش صادرات معدن و صنایع معدنی ایران به بیش از ۱۰٫۷ میلیارد دلار رسید. این رقم صادرات ۲۲ درصد از کل صادرات کشور را در بر گرفت. در این میان برای نخستین بار، صادرات فولاد ایران با ۳۹ درصد رشد به رقم ۹٫۴۸ میلیون تن در سال ۹۶ رسید. در همین مدت رشد ۳۰۰ درصدی صادرات آهن اسفنجی و ۱۰٫۴ درصدی سیمان محقق شده است.

طی این مدت ۷۱۳ هزار تن آهن اسفنجی صادر شد که نسبت به آمار سال گذشته (۱۷۲ هزار تن)، حاکی از افزایش ۳۱۵ درصدی صادرات این محصول است. بدین ترتیب کل صادرات زنجیره فولاد از ۹ میلیون و ۲۰۸ هزار تن نیز عبور کرد.

شروع ۴ طرح بزرگ در سال ۹۶
همچنین در سال ۹۶، چهار طرح بزرگ آغاز شد که منجر به اشتغال ۲۵۰۰ نفر شده است. در این میان طرح احداث کارخانه کنسانتره روی مهدی آباد از اهمیت خاصی برخوردار است. همچنین پروژه تیتانیوم و بندر پارسیان نیز جزو طرح‌های اولویت دار ایمیدرو محسوب می‌شوند.

اکتشاف ذخایر جدید
تا قبل از شروع دولت یازدهم، یکی از مسائلی که حوزه معدن و صنایع معدنی کشور را با تهدید روبرو می‌کرد، کاهش ذخایر کشف شده معادن بود و از این رو، از جمله دغدغه‌های اصلی ایمیدرو در دولت یازدهم، اجرای آن را ایمیدرو بر عهده دارد. برنامه ریزی برای اکتشاف ۲۵۰ هزار کیلومتر مربع در اولویت قرار گرفت و این برنامه به طور جدی از بهار ۹۳ آغاز شد. طبق آمارها، این میزان وسعت اکتشاف، تقریباً ۲ برابر اکتشافات ۸۰ سال گذشته بوده است. در سال ۹۵ فاز شناسایی ۱۰۰ درصد پهنه‌ها به اتمام رسید و در برخی از این پهنه‌ها، فاز پی جویی و اکتشافات عمومی نیز پیشرفت‌های مناسبی را طی کرده است، به طوری که

۴۰۰ محدوده امیدبخش معدنی در ۲۱ استان کشور مشخص شد و تا پایان سال ۹۶، نخستین دستاوردهای برنامه اکتشاف اعلام شد که حاکی از رشد ذخایر عناصر ارزشمند معدنی در کشور است. تا این مدت، حدود ۵۰۰ میلیون تن سنگ آهن، ۳۴۵ میلیون تن زغال کک شو، ۲۲۰ میلیون تن زغال حرارتی، ۱۰۳ میلیون تن باریت، ۲۱ میلیون تن بوکسیت، ۳۰ هزار تن آنتیموان، ۶۵ هزار تن عناصر نادر خاکی و ۴۲ تن طلا، افزایش یافته است.

وضعیت تولید در سال‌های ۹۲ و ۹۶

بررسی آماری وضعیت تولید، سرمایه گذاری و اجرای پروژه‌ها نشان می‌دهد طی سال ۹۱ ارزش ۱۳ طرح راه اندازی به بیش از ۴۱۰۰ میلیارد تومان رسید که ۶۴۴ میلیون یورو آن سهم ارزی محسوب می‌شود. طی آن سال افزون بر ۲۱۰۰ اشتغال مستقیم ایجاد شد از سوی دیگر سال ۹۲ هیچ طرحی

تا قبل از شروع دولت یازدهم، یکی از مسائلی که حوزه معدن و صنایع معدنی کشور را با تهدید روبرو می‌کرد، کاهش ذخایر کشف شده معادن بود و از این رو، از جمله دغدغه‌های اصلی ایمیدرو در دولت یازدهم، اجرای برنامه اکتشاف بود.

در حوزه معدن و صنایع معدنی راه اندازی نشد. طبق جدول ارائه شده در سال ۹۲ تولید فولاد خام ۱۵،۶۱۴،۸ میلیون، آلومینیوم ۳۵۰ هزار تن، سنگ آهن ۴۸،۶ میلیون تن و کنسانتره زغالسنگ ۱،۱ میلیون تن بود. این در حالی است که سال ۹۶ میزان تولید فولاد خام به ۲۱،۸ میلیون تن، مس کاتد به ۱۶۱ هزار تن (تغییر تکنولوژی دلیل کاهش تولید شد)، سنگ آهن به ۷۴ میلیون تن، زغالسنگ یک میلیون و ۴۹۶ و شمش آلومینیوم به بیش از ۳۳۷ هزار تن رسید. همچنین میزان اشتغال مستقیم ایجاد شده در سال ۹۶ به ۴۳۵۰ نفر رسید. در سال گذشته ۲۳ طرح به ارزش بیش از ۲،۳ میلیارد دلار افتتاح شد.

مس، آلومینیوم، سرب و روی، عناصر نادر خاکی و زیرساخت‌هاست. طی سال ۹۷ همچنین ۱۴ طرح جدید یا مجدد فعال شده، وارد عملیات اجرایی می‌شوند. ارزش این طرح‌ها به مرز ۳،۷ میلیارد دلار می‌رسد. این طرح‌ها مربوط به بخش‌های مس، فولاد، زغالسنگ و طلاست. برخی از این پروژه‌ها شامل بیلت آلومینیوم جاجرم، فاز دو زرشوران، معدن مس دره آلو، معادن مس تفت، آلومینای خلیج فارس و فولاد مکران هستند.

سرگذاشت. تولید کاتد مس نیز به ۷۴ هزار تن رسید که با افزایش ۶۲ درصدی همراه شد.

برنامه ایمیدرو در سال ۹۷

برنامه افتتاح ۶،۱ میلیارد دلار طرح در سال ۹۷ ایمیدرو در سال جاری (۹۷) ۳۱ طرح به ارزش بیش از ۶،۱ میلیارد دلار به بهره برداری می‌رساند. این طرح‌ها در بخش‌های مختلف زنجیره فولاد، زنجیره

میلیون تن (رشد ۴۱ درصدی) و کنسانتره سنگ آهن به حدود ۱۵ میلیون تن (رشد ۲۲ درصدی) افزایش یافت. علاوه بر این، در مدت ۴ ماه منتهی به پایان تیر ماه، صادرات فولاد با رشد ۱۳ درصدی به ۲،۶ میلیون تن رسید.

از سوی دیگر ۱۲۲ هزار تن شمش آلومینیوم در ۴ ماه سال تولید شد که ۱۱ درصد بیش از مدت مشابه سال ۹۶ بود. همچنین استخراج سرب و روی به بیش از ۴۹۷ هزار تن رسید که رشد ۸۴ درصدی را پشت

عملکرد ۴ ماه سال ۹۷؛ رشد ۱۱ تا ۱۲۲ درصدی

تولید شرکت‌های بزرگ معدنی و صنایع معدنی در ۴ ماه سال ۹۷ رشد دورقمی را به ثبت رساندند. در این مدت تولید با افزایش ۱۱ تا ۱۲۲ درصدی همراه شد. از ابتدای سال تا پایان تیرماه ۹۷، تولید فولاد خام به ۶،۲ میلیون تن (رشد ۱۵ درصدی) و محصول فولادی به ۳،۷ میلیون تن (رشد ۱۱ درصدی) رسید. در این مدت تولید آهن اسفنجی به بیش از ۷ میلیون تن (رشد ۱۱ درصدی)، گندله سنگ آهن به ۱۴،۵

عملکرد تولید سال ۹۲ و ۹۶ (هزار تن)		محصول	ردیف
عملکرد تولید سال ۱۳۹۲	عملکرد تولید سال ۱۳۹۶		
۱۵،۶۳۱	۲۱،۸۶۰	کل فولاد خام کشور	۱
۱۸۸	۱۶۱	مس (کاتد)	۲
۳۵۰	۳۳۷،۶	آلومینیوم	۳
۴۸،۶۳۹	۷۴۱۰۰	سنگ آهن	۴
۱۱۸۳	۱۴۹۶	کنسانتره زغالسنگ	۵

ردیف	سال	عنوان طرح	سرمایه گذاری	اشتغال مستقیم
۱	۱۳۹۳	فاز یک طلای زرشوران - تولید ۳ تن طلا در سال	۴۷،۶	۸۰۰
۲		پروژه مگا مدول احیاء مستقیم شماره ۲ پروژه شهید خرازی - تولید ۱،۵ میلیون تن فولاد در سال	۴۵۰	۸۰۰
۳		پست ۳۳/۴۰۰ کیلووات مبارکه	۲۳	۷۰
۴		طرح‌های افزایش بهره‌وری آب و انرژی مبارکه	۶	۵۰
۵		سیمان ونزولتا - تولید ۱ میلیون تن سیمان در سال	۳۱۵	۰
۶		میله گذاری آلومینیوم مهدی - تولید آند	۴۵،۴	۷۰
۷		طرح زیربنایی - راه سازی و برق رسانی معدنی	۱۱	۲۵۰
۸		واحد احیاء مستقیم فولاد بردسیر - میدکو	۱۲۶	۳۰۰
۱	۱۳۹۴	پالوت پترولیوم کک - تولید پترولیوم کک	۱	۱۵
۲		فاز دوم اسکله منطقه ویژه صنایع معدنی و فلزی خلیج فارس - افزایش ظرفیت از ۶ میلیون تن به ۱۲ میلیون تن	۳۰	۱۵۰
۳		پالایشگاه خاتون آباد - ظرفیت ۱۰۰ هزار تن کاتد در سال	۱۶۰	۳۰۰
۴		پتاس خور بیابانک - تولید پتاس از شورابه‌ها	۵۱،۲	۲۵۰
۵		کک سازی و پالایشگاه قطران زرنند - تولید قطران و کک	۱۰۷	۱۵۰
۶		تولید کنسانتره مس - فاز دوم تغلیظ مس سونگون	۱۸۵	۳۰۰
۷		تولید کنسانتره مس - فاز دوم تغلیظ مس سرچشمه	۱۸۰	۳۰۰
۸	۱۳۹۵	طرح زیربنایی - راه سازی و برق رسانی معدنی	۱۸،۱	۴۰۰
۱		آنتیموان سفیدابه - تولید نیمه صنعتی آنتیموان	۱،۳	۵۰
۲		واحد احیاء مستقیم سپیددشت - تولید ۸۰۰ هزار تن آهن اسفنجی	۱۲۰	۳۰۰
۳		پالوت تیتانیوم کهنوج - طرح نیمه صنعتی تولید تیتانیوم	۳،۳	۵۰
۴		ماشین ریخته‌گری شماره ۵ مبارکه - تولید ۱،۸ میلیون تن فولاد در سال	۴۳۰	۲۰۰۰
۵		۱۰ طرح زیربنایی - برق رسانی و راه سازی معدنی	۱۲	۵۰۰
۶		شرکت تاراز چهارمحال - تولید ۳۲۰ هزار تن ورق گالوانیزه و یژه و ورق گالوالوم	۵۲	۲۵۰
۷		بریکت سازی مبارکه - تولید ۶۰ تن بریکت در ساعت	۱۵	۱۰۰
۸		واحد سولفور زدایی بخش ذوب و افزایش بهره‌وری مبارکه	۶،۶	۲۵
۹		فاز اول و دوم نیروگاه سیکل ترکیبی ۵۰۰ مگاواتی سمگان سیرجان	۳۱۵	۱۵۰
۱۰		۷ پروژه نوسازی و افزایش بهره‌وری شرکت ملی مس در سرچشمه و خاتون آباد	۲۹۰	۲۰
۱۱	واحد سختی زدایی آب - افزایش بهره‌وری، ۴۵۰ متر مکعب در ساعت گل گهر	۶	۱۰	
		مجموع (میلیون دلار)	۳۰۰۷،۵	۷۶۶۰

گزارش

احیای دوباره ایמידرو در دولت تدبیر و امید

بخش معدن را باید بخشی جداناپذیر از دیگر بخش‌های کشور به ویژه اقتصاد دانست. بحثی که این روزها بسیار مهم شده این است که تولید مواد اولیه مورد نیاز صنایع مختلف از جمله صنعت فولاد می‌تواند علاوه بر جلوگیری از خروج ارز، وابستگی به واردات را کاهش دهد. در واقع توسعه فعالیت‌های معدنی می‌تواند جایگاه اقتصادی کشور را تغییر دهد. اما در این میان مشکلات و چالش‌های بسیاری وجود دارد که نمی‌توان از آن غافل ماند.

بی شک در پس هر چالش و مشکلی، پیش زمینه‌ای وجود دارد. به عنوان مثال نمی‌توان بحران‌های ایجاد شده را نتیجه اتفاقات یک شبه دانست بلکه در پس آن پیش زمینه‌ای وجود دارد که عامل این بحران بوده است. در واقع باید با برنامه‌ریزی صحیح و کارشناسی شده در مسیر توسعه قدم نهاد. در این میان بررسی اتفاقات گذشته می‌تواند اطلاعات خوبی برای برنامه‌ریزی آینده در اختیار افراد قرار دهد.

دولت نهم و دهم که دارای درآمد ارزی بسیار عالی بود، با ایجاد سیاست‌های اشتباه تمامی این درآمدها را از بین برد. در نتیجه دولت یازدهم هدایت قوه مجریه را با چنین شرایطی عهده دار شد.

در واقع دولت دهم با مشکلات بسیاری به دولت یازدهم واگذار شد، اما با وجود چنین شرایطی اتفاقات خوبی در بخش معدن و صنایع معدنی رخ داد.

در دولت یازدهم سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) دوباره احیا شد و از حالت روزمرگی دولت دهم خارج و به یک سازمان پویا در زمینه آموزش و پژوهش، تکمیل طرح‌های نیمه تمام صنایع معدن و دیگر اقدامات مثبت تبدیل شد.

در زمینه تکمیل طرح‌های نیمه تمام، بارزترین موضوع بحث ۸ طرح فولادی است که با واگذاری یک مورد به ۷ طرح تبدیل شد. تصمیمات اشتباه باعث شد تا این طرح‌ها با تاخیری ۸ ساله همراه شوند اما درایت سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) در دولت یازدهم و در ادامه دولت دوازدهم باعث شد تا طرح‌های استانی فولاد به بهره‌برداری برسند. این اتفاق را باید یکی از بهترین موارد در کارنامه فعالیت‌های ایمیدرو دانست.

اما گام مثبت دیگر این سازمان را باید در جذب سرمایه‌های خارجی در بخش معدن و صنایع معدنی مشاهده کرد. از سویی دیگر در دولت یازدهم و دوازدهم ایمیدرو تلاش کرد تا با استفاده از پتانسیل برجام، ارتباط با شرکت‌ها و کمپانی‌های بزرگ جهان در بخش معدن را ایجاد کند.

در کنار موارد یاد شده انجام فعالیت‌های اکتشافی در ۲۷۰ هزار کیلومتر مربع را باید یکی از بزرگترین فعالیت‌های ایمیدرو در دولت یازدهم دانست. چراکه در این اقدام بزرگ ۴۰۰ محذوده امیدبخش شناسایی شد و به میزان قابل توجهی به ذخایر کشور افزوده شد.

موارد مطرح شده اقدامات بسیار قابل توجهی بود که در دولت یازدهم کلید خورد و توانست جایگاه بخش معدن ایران را در دولت دوازدهم به رتبه بسیار خوبی برساند. در واقع با اجرای این اقدامات علاوه بر توسعه فعالیت‌های اکتشافی، تحرکات جدید انجام شد و توانست اشتغالزایی خوبی به همراه داشته باشد. به عنوان مثال در مناطقی همچون سنگان و زرشوران پروژه‌های قابل قبولی آغاز شد و در کنار افزایش فعالیت‌های معدنی، توسعه فرهنگی و اجتماعی را در این مناطق به همراه داشت.

اما در شرایط کنونی بخش معدن باید برای سال‌های آینده آماده شود. همچنین لازم است مشخص شود که در ابتدای چه مسیری برای رسیدن به اهداف پیش‌بینی شده قرار

راستای کوچک سازی دولت‌ها، اجرایی شدن تصمیمی اشتباه یعنی از میان برداشتن وزارت معادن و فلزات بود. به این ترتیب تصمیم‌گیری برای بخش معدن به وزارت صنعت، معدن و تجارت واگذار شد. این در حالی است که در نامگذاری این وزارتخانه نیز دقت لازم صورت نگرفته است، زیرا معدن بر صنعت مقدم است. اما شاید ادغام وزارت بازرگانی با این وزارتخانه نیز اشتباه دیگری بود که رخ داد. این اتفاقات در حالی رخ می‌دهد که ایران در میان ۱۵ کشور معدنی دنیا قرار گرفته و کشورهایی مانند افغانستان، پرو، قزاقستان و مغولستان دارای وزارت معادن و

بخش معدن باید بیش از گذشته مورد توجه دولتمردان قرار گیرد، زیرا معدن نخستین حلقه از توسعه صنعتی محسوب می‌شود، بخشی که در سال‌های تحریم کمترین آسیب را شاهد بود، اما با این حال آن طور که باید در اولویت‌های اصلی قرار ندارد.

درد. متأسفانه در سال‌های گذشته اولین اقدام در

در دولت یازدهم، ایمیدرو دوباره احیا شد و از حالت روزمرگی دولت دهم خارج و به یک سازمان پویا در زمینه آموزش و پژوهش، تکمیل طرح‌های نیمه تمام صنایع معدن و دیگر اقدامات مثبت تبدیل شد.

انرژی هستند. چراکه این کشورها در نظر دارند بخش معدن را به یکی از بخش‌های اصلی خود

تبدیل کنند. جالب است بدانید بسیاری از طرح‌های معدنی و صنایع معدنی بزرگ ایران در زمان فعالیت وزارت معادن و فلزات شکل گرفت، اما شاید امروز آن طور که باید به بخش معدن و صنایع معدنی توجه نمی‌شود.

شاید در مسیر پیش‌رو، اولین گام اختصاص یک وزارتخانه مجزا به بخش معدن باشد که باید از سوی مسئولان کشور برداشته شود. البته مجلس شورای اسلامی به دلیل برنامه ششم توسعه با این موضوع مخالف است، زیرا نباید تعداد وزارتخانه‌ها افزایش پیدا کند، اما نباید از این نکته غافل شد که وزارت معادن برای کشور ما یک وزارتخانه اصلی است.

همچنین در این راه، بخش معدن باید بیش از گذشته مورد توجه دولتمردان قرار گیرد، زیرا معدن نخستین حلقه از توسعه صنعتی محسوب می‌شود، بخشی که در سال‌های تحریم کمترین آسیب را شاهد بود، اما با این حال آن طور که باید در اولویت‌های اصلی قرار ندارد.

در این میان سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران تلاش می‌کند تا با اجرای اقدامات کارشناسی، معدن را به عموم جامعه و مسئولان کشور بیش از گذشته معرفی کرده و پتانسیل‌های آن را در معرض دید سرمایه‌گذاران قرار دهد. بی تردید در ادامه راه باید سرمایه مورد نیاز به جهت توسعه در اختیار بخش معدن و صنایع معدنی قرار گیرد تا در افق ۱۴۰۴، ایران نقش مهمی را در بازار منطقه ایفا کند.

در صورتی که بخش معدن با رویکرد شکل گرفته از سوی ایمیدرو، مسیر پیش‌رو را ادامه دهد، می‌توان افق روشنی را برای این بخش و صنایع پایین‌دستی آن متصور بود، اما همراهی بخش دولتی و خصوصی می‌تواند سرعت حرکت در این مسیر را افزایش دهد و این همان سیاستی است که سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران در سال‌های اخیر در دستور کار قرار داده است.

یادداشت

طراحی و اجرا بنگاه‌های بزرگ مقیاس

حمید آذرمند
کارشناس اقتصادی

بخش معادن و صنایع معدنی از یک سو واردکننده ماشین‌آلات و تجهیزات معدنی از خارج هستند و از سوی دیگر صادرکننده محصولات و صنایع معدنی به خارج از کشور می‌باشند. علاوه بر آن، صنایع معدنی بزرگ نیاز به جذب سرمایه‌گذاری خارجی برای توسعه طرح‌های معدنی دارند. با تشدید تحریم‌های بین‌المللی از یک سو و رونق واردات ماشین‌آلات و انتقال فناوری کاهش خواهد یافت و از سوی دیگر با اجرای تحریم‌ها، امکان صادرات برخی محصولات معدنی دچار مشکل خواهد شد. علاوه بر آن، تحریم‌های بانکی نیز بر روند تجارت خارجی مرتبط با معادن تاثیرگذار خواهد بود.

تحریم‌های خارجی، فعالیت معادن و صنایع معدنی کشور را از سه حوزه «تامین مالی»، «انتقال فناوری و واردات تجهیزات» و «صادرات محصول» تحت تاثیر قرار خواهد داد.

با تشدید تحریم‌های خارجی، تامین مالی و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در حوزه معادن و صنایع معدنی دشوار خواهد شد. یکی از شیوه‌های جبران مشکل تامین مالی معادن، تشکیل کنسرسیوم‌های بزرگ معدنی و افزایش مشارکت بخش خصوصی در معادن بزرگ است. با تشکیل کنسرسیوم‌های بزرگ معدنی امکان اجرای طرح‌های بزرگ معدنی به اتکای توان داخلی، حتی در شرایط تحریم فراهم خواهد شد.

سوتینتر: تحریم‌های خارجی، فعالیت معادن و صنایع معدنی کشور را از سه حوزه «تامین مالی»، «انتقال فناوری و واردات تجهیزات» و «صادرات محصول» تحت تاثیر قرار خواهد داد.

علاوه بر آن، یکی از معضلات بخش معدن و صنایع معدنی کشور، مسئله مقیاس بنگاه در این بخش است. به جز چند استثناء، اغلب معادن و صنایع معدنی کشور نسبت به رقبای خارجی خود از مقیاس کوچکتری برخوردارند که این مسئله منجر به از دست دادن مزیت صرفه‌های مقیاس و افزایش هزینه تولید و کاهش توان بنگاه‌ها برای تجهیز سرمایه شده است.

در شرایط تشدید تحریم‌ها، این مسئله اهمیت بیشتری می‌یابد. لذا به عنوان یک سیاست کلیدی لازم است از توسعه بنگاه‌های خردمقیاس در بخش معادن و صنایع معدنی کشور اجتناب کرده و مشوق‌ها و تدابیری برای تجمع و ادغام صنایع معدنی و تشکیل بنگاه‌های بزرگ مقیاس طراحی و اجرا کرد. این مسئله می‌تواند ظرفیت تجهیز سرمایه بنگاه‌ها را افزایش دهد و مشکلات تامین مالی بنگاه‌ها را تا حدودی تخفیف دهد. علاوه بر آن افزایش مقیاس بنگاه‌ها می‌تواند با کاهش هزینه تمام شده محصول، قدرت چانه‌زنی بنگاه‌های داخلی را در شرایط تحریم افزایش دهد.

یکی دیگر از سیاست‌هایی که می‌تواند قدرت چانه‌زنی بنگاه‌های معدنی را در بازارهای جهانی در شرایط تحریم افزایش دهد، اصلاح نرخ ارز است. با افزایش نرخ ارز، قدرت رقابت‌پذیری محصولات معدنی در بازارهای جهانی افزایش خواهد یافت. سوتینتر: باتوجه به سهم بالای تقاضای داخلی برای محصولات معدنی، چنانچه سیاست‌هایی مانند تشکیل کنسرسیوم‌های بزرگ معدنی، ادغام صنایع معدنی کوچک، اصلاح نرخ ارز و توسعه طرح‌های زیرساختی برای جبران افت تقاضا به اجرا در آید، بخش معادن و صنایع معدنی کشور نسبت به سایر بخش‌های اقتصاد، آسیب کمتری از تحریم‌های بین‌المللی ببیند.

در شرایط فعلی، اقداماتی مانند سرمایه‌گذاری در طرح‌های بزرگ زیرساختی، نوسازی بافت‌های فرسوده، توسعه شهرک‌های جدید و انبوه‌سازی مسکن می‌تواند مانع از افت تقاضا برای محصولات معدنی شده و مانع از رکود در بخش معادن و صنایع معدنی گردد.

در مجموع به نظر می‌رسد باتوجه به سهم بالای تقاضای داخلی برای محصولات معدنی، چنانچه سیاست‌هایی مانند تشکیل کنسرسیوم‌های بزرگ معدنی، ادغام صنایع معدنی کوچک، اصلاح نرخ ارز و توسعه طرح‌های زیرساختی برای جبران افت تقاضا به اجرا در آید، بخش معادن و صنایع معدنی کشور نسبت به سایر بخش‌های اقتصاد، آسیب کمتری از تحریم‌های بین‌المللی ببیند.

گفت‌وگو

رئیس هیات عامل ایمیدرو مطرح کرد:

نقش آفرینی بخش معدن و صنایع معدنی

احداث کارخانه‌ها، افتتاح ۷ طرح فولادی، برنامه اکتشاف ۲۵۰ هزار کیلومتر مربعی، اقدامات انجام شده در واگذاری‌ها، مشارکت بی‌سابقه دولت و بخش خصوصی در بخش معدن و صنایع معدنی، تشکیل صندوق بیمه سرمایه‌گذاری‌های معدنی، فعال سازی معادن راکد، کاهش خام‌فروشی با رویکرد تحقق اقتصاد مقاومتی، افزایش ذخایر و تولید، محصولات معدنی و تهیه نقشه راه معدن و صنایع معدنی روند صعودی صادرات و... را می‌توان از مهم‌ترین اقدامات صورت گرفته در طول مدیریت او نام برد.

موارد مذکور بهانه‌ای شد تا در هفته دولت با رئیس هیات عامل ایمیدرو هم‌کلام شویم تا از جزئیات اقدامات انجام شده و برنامه‌های پیش‌رو این سازمان بگویید.

با اقدامات انجام شده در حوزه معدن و صنایع معدنی طی چندسال گذشته، می‌توان گفت در دولت‌های یازدهم و دوازدهم نگاه‌ها به بخش معدن و صنایع معدنی تغییر کرد و حوزه قابل‌اتکایی دیگری در کنار نقش آفرینی حوزه نفت و گاز، در اقتصاد نقش آفرینی کرد.

به گفته بسیاری از کارشناسان یکی از عوامل مهم این تغییر نگاه در حوزه معدن و صنایع معدنی، حضور فردی در این حوزه است که ۴ دهه در مدیریت کلان کشور حضور داشته است. مهدی کرباسیان؛ مدبری که با حضور در سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، این سازمان را از خطر انحلال نجات داد و دستاوردهای ماندگاری از خود بجای گذاشت.

فولاد کشور اضافه خواهد شد.

+ میزان سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بخش معدن و صنایع معدنی چقدر بوده است؟
در چهار سال گذشته پنج میلیارد دلار پروژه در بخش معدن و صنایع معدنی کشور افتتاح شد که ۲ میلیارد و ۹۷۷ میلیون دلار آن در سال ۹۶ به انجام رسید.

+ وضعیت تولید در چهار ماه نخست امسال چقدر بوده است؟

در ۱۲ ماهه سال گذشته، ۱۹ میلیون و ۷۷۶ هزار تن انواع محصولات فولادی (کلاف، تیرآهن، ورق عریض، میلگرد، ورق گرم، ورق سرد، ورق پوشش دار و غیره) در کشور تولید شد. میزان تولید این محصولات در سال ۹۵ به ۱۸ میلیون و ۱۵۱ هزار تن رسید که نشان دهنده افزایش ۹ درصدی است. در چهار ماه نخست امسال تولید فولاد خام رشد ۱۵ درصدی، گندله رشد ۴۱ درصدی، شمش رشد ۱۱ درصدی و کاتد مس رشد ۶۰ درصدی داشت و در مجموع صادرات فولاد در مدت یاد شده ۱۳ درصد افزایش یافته است.

+ به گفته بسیاری از مسئولان و کارشناسان یکی از اقدامات مثال‌زدنی در طول مدیریت شما، برنامه اکتشافی در یک گستره وسیع بوده است.

با توجه به اینکه اکتشاف در شمار وظایف ایمیدرو نیست، چه شد که در این حوزه ورود کردید؟
امروز ضرورت دستیابی به ذخایر زیرزمینی اقتصاد می‌کند در این بخش فعال‌تر حاضر شویم، زیرا تاکنون عمده فعالیت معدنی در سطح صورت گرفته و باید به عمق رفت.

سال ۱۳۹۳ با همکاری سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور، برنامه توسعه فعالیت‌های

در چهار سال گذشته پنج میلیارد دلار پروژه در بخش معدن و صنایع معدنی کشور افتتاح شد که ۲ میلیارد و ۹۷۷ میلیون دلار آن در سال ۹۶ به انجام رسید.

است، به طوری که ۴۰۰ محدوده امیدبخش معدنی در ۲۱ استان کشور مشخص شد و تا پایان سال گذشته، نخستین دستاوردهای برنامه اکتشاف اعلام شد که حاکی از رشد ذخایر عناصر ارزشمند معدنی در کشور است.

تا این مدت، حدود ۵۰۰ میلیون تن سنگ آهن، ۳۴۵ میلیون تن زغال کک شو، ۲۲۰ میلیون تن زغال حرارتی، ۱۰۳ میلیون تن باریت، ۲۱ میلیون تن بوکسیت، ۳۰ هزار تن آنتیمون، ۶۵ هزار تن عناصر نادر خاکی و ۴۲ تن طلا افزایش یافته است.

با اکتشافات جدیدی که انجام شده ۱۸ میلیارد دلار طرح در دست اجرا داریم که با بهره‌برداری از این طرح‌ها ۳۲ هزار شغل ایجاد خواهد شد.

+ طرح‌های بخش معدن و صنایع معدنی در چه شرایطی قرار دارند؟

بهره‌برداری از مرحله نخست کارخانه معدن سرب و روی مهدی‌آباد یزد، فولادسازی سپیددشت و افتتاح کارخانه ۴۰ هزار تنی آلومینیم جاجرم (خراسان شمالی) از برنامه‌های نیمه دوم امسال ایمیدرو است.

در معدن سنگان، ۵۰۰ میلیون تن به ذخایر سنگ آهن افزوده شد و با احداث واحدهای کنسانتره و گندله، در حال حاضر حدود ۴ هزار نفر به طور مستقیم و حدود ۱۵ هزار نفر به طور غیرمستقیم به کار مشغول شده‌اند.

آمار

آمارهای اعلام شده از سوی رئیس هیات عامل ایمیدرو

- افتتاح بیش از ۲,۹ میلیارد دلار طرح در سال ۱۳۹۶
- شروع ۴ طرح بزرگ روی مهدی آباد، پتاس، تیتانیوم و بندر پارسپان در سال گذشته
- رشد ۱۹ درصدی تولید فولاد (۲۱,۸ میلیون تن)، ۱۴,۷ درصدی تولید سنگ آهن (۷۶ میلیون تن)، ۲,۴ درصدی آلومینا (۲۴۰ هزار تن)، آلومینیوم تقریباً برابر سال ۹۵ تولید شد. مس به دلیل تغییر تکنولوژی کاهش تولید داشت.
- صادرات ۱۰,۷ میلیارد دلاری کالای معدنی و صنایع معدنی در برابر واردات ۵,۴ میلیارد دلاری؛ سهم از کل صادرات ۲۲ درصد (این سهم در ۲ سال قبل ۱۶ درصد بود)؛

عملکرد ۴ ماه سال شرکت‌های بزرگ

- تولید فولاد خام ۶,۲ میلیون تن (رشد ۱۵ درصدی)
- محصول فولادی ۳,۷ میلیون تن (رشد ۱۱ درصدی)
- گندله سنگ آهن ۱۴,۵ میلیون تن (رشد ۴۱ درصدی)
- کنسانتره سنگ آهن حدود ۱۵ میلیون تن (رشد ۲۲ درصدی)
- شمش آلومینیوم ۱۲۲ هزار تن (رشد ۱۱ درصدی)
- کاتد مس ۷۴ هزار تن (رشد ۶۲ درصدی)
- صادرات ۴ ماه فولاد: ۲,۶ میلیون تن (رشد ۱۳ درصدی)

عملکرد صادرات فولاد شرکت‌های بزرگ:

- صدور ۲,۶ میلیون تن فولاد (رشد ۱۳ درصدی)؛ ۷۱۵ هزار تن فقط مربوط به تیر ماه است (رشد ۲۱ درصدی)

اکتشاف

- ۴۰۰ محدوده ۳۶ پهنه، ورود بخش خصوصی به پهنه‌های اکتشافی از سال قبل
- حفاری ۱۱۹ هزار متری (سال ۹۵ حدود ۱۰۵ هزار متر)
- افزوده شدن ذخایر جدید سنگ آهن (از ۲,۶ میلیارد تن به ۳,۱+ میلیارد تن)، طلا (۲۵۲ تن به ۲۹۴ تن)، باریت (۱۰+ میلیون تن به ۱۱۳ میلیون تن)، عناصر نادر (۶۵ هزار تن؛ ایران در گذشته برابری نداشت)
- اختصاص ۷۶ میلیارد تومان برای توسعه دانش طی سال‌های ۹۲-۹۶
- ۲۶۶ قرارداد در امور زیربنایی معادن (در قالب مسوولیت اجتماعی) با حدود ۲۳۲ میلیارد تومان

سرمایه‌گذاری‌های آینده

- ارزش طرح‌ها تا سال ۱۴۰۰: ۱۸ میلیارد دلار
- پیش‌بینی اشتغال: ۳۲ هزار شغل
- طرح‌هایی که با مشارکت بخش خصوصی اجرا شده: ۳۲ هزار میلیارد تومان
- ورود ۸ هزار میلیارد تومان از سرمایه بخش خصوصی به پروژه‌های جدید
- سنگان نمونه‌ای مشارکت موفق بخش خصوصی با ایمیدرو
- راه‌اندازی کارخانه جدید فرآوری سنگ آهن کم‌عیار همتایت در جلال‌آباد (زرند کرمان)، تکنولوژی جدید ایرانی وارد بخش صنعت آهن شد. ایمیدرو این کارخانه را با سرمایه بخش خصوصی راه‌اندازی کرد.

عملکرد سال ۹۷ در طرح‌ها

- برنامه راه‌اندازی ۵,۹ میلیارد دلار طرح تا پایان سال
- پیش‌بینی اشتغال ۱۲۳۰۰ نفری
- افتتاح ۵۰۰ میلیون دلار طرح در چهار ماه سال با اشتغال هزار نفری
- برنامه راه‌اندازی ۱,۷ میلیارد دلار طرح تا دو ماه آتی
- برنامه ۴۰۰ میلیون دلار کلنگ زنی (فولاد چاهپار، زغال پروده ۴,۴ فاز دوز شوران و ...)

رونمایی نقشه راه معدن و صنایع معدنی

- رونمایی از نقشه راه معدن و صنایع معدنی؛ این نقشه راه به زودی و طی مراسمی رونمایی می‌شود. این نقشه از سوی وزیر صنعت معدن و تجارت تایید و نهایی شده است.

تدابیر ایمیدرو برای وضعیت جدید اقتصادی (خروج امریکا از برجام)

- شناسایی و مذاکره با تولیدکنندگان (با هدف تامین قطعات یدکی، مواد اولیه و ... و ایجاد اطمینان به آن‌ها از بازار مصرف در داخل)
- رایزنی با وزارت صنعت معدن و تجارت و بانک مرکزی به منظور تامین ارز مورد نیاز واحدها و قرار گرفتن در ردیف اولویت‌ها
- استفاده از ظرفیت‌های خالی برای رشد تولید (تمرکز بر تولید و بعد پروژه‌ها)
- ارزیابی وضعیت کلیه شرکت‌ها و واحدها بر اساس ابلاغ ایمیدرو
- شناسایی ریسک‌های ناشی از وضعیت پیش‌رو و ارائه راهکارهای مورد نیاز
- اعمال سیاست‌های حمایتی به ویژه حمایت از تکنولوژی‌های بومی با داخلی سازی شده
- استفاده از دانش فنی جایگزین
- جایگزینی مشاوران و تامین‌کنندگان داخلی با شرکت‌های داخلی
- حمایت از شرکت‌ها و واحدهای با توان مالی پایین
- همکاری با پیمانکاران و مشاوران در جهت ارائه راهکار جدید برای کاهش اثر ریسک‌های موجود

رسید. در همین مدت، رشد ۳۰۰ درصدی صادرات آهن اسفنجی و ۱۰,۴ درصدی سیمان محقق شده است.

➤ کدام اقدام ایمیدرو تا به اینجا، جزو دستاوردهای مثال‌زدنی در طول مدیریت شما به شمار می‌رود؟

فعال شدن هفت طرح فولادی که در گذشته داستان‌های غمناکی در خصوص آنها از محل انتخاب پروژه گرفته تا نحوه انتخاب ماشین‌آلات، تامین مالی و غیره وجود داشت، از جمله اقدام‌های ارزنده سال‌های گذشته ایمیدرو بود که اکنون پنج مورد از این پروژه‌ها فعال شده است.

بیش از ۲۰۰ میلیون تن ذخایر جدید سنگ آهن در منطقه سنگان در چند سال گذشته کشف شد که در تلاشیم با امضای تفاهم‌نامه با افغانستان به فعال‌سازی پروژه‌ها بپردازیم، اما تاکنون و به دلیل بروکراسی حاکم بر آن کشور، مسکوت مانده است.

➤ چشم‌انداز بخش معدن و صنایع معدنی ایران را چگونه می‌بینید؟

این حوزه جایگزین مناسبی برای جبران کاهش درآمدهای نفتی است و هم‌زمان نقش بالایی در حفظ و توسعه اشتغال دارد.

به نظر می‌رسد خروج امریکا از این توافق، چالش‌هایی را برای طرف‌های همکاری با ایران ایجاد کند. دارایی بسیاری از این شرکت‌ها در بازارهای مالی و پولی امریکاست؛ به همین دلیل شرکت‌های ایران بیم بلوکه شدن دارایی‌های خود را در آن کشور دارند. با این حال، همکاری‌ها با برخی شرکت‌ها همچنان ادامه دارد.

از سویی دیگر، اتحادیه اروپا در حال تدوین بسته‌ای برای رفع چالش‌های احتمالی است که مسیر همکاری اقتصادی باز نگه داشته شود. اقدام اروپا می‌تواند موضوعاتی همچون انتقال پول و همچنین حمل و نقل تجهیزات را برای شرکت‌های ایرانی تسهیل کند. در زمان اجرای برجام مشکل خاصی در این موضوع‌ها نداشتیم و تلاش ایران و اروپا بر همین اصل استوار است.

۸ میلیون تن کنسانتره، ۷,۵ میلیون تن گندله، سه میلیون تن آهن اسفنجی و ۴,۲ میلیون تن فولاد در استان کرمان در پایان پروژه‌های میدکو سال ۹۸ تولید خواهد شد.

معدن سنگ آهن جلال‌آباد از ایمیدرو با فاصله ۱۴ کیلومتری با راه آهن، سنگ آهن این مجموعه را تامین می‌کند و بزودی اشکالات این معدن برطرف می‌شود.

➤ با توجه به اینکه هدف تولید ۵۵ میلیون فولاد در چشم‌انداز بخش معدن و صنایع معدنی در نظر گرفته است. با توجه به شرایط اقتصادی موجود، آیا این هدف دست‌یافتنی است؟

از ۲ هزار میلیارد دلار گردش مالی صنایع معدنی دنیا، در سال ۲۰۱۷ به میزان ۴۳ درصد به زنجیره فولاد اختصاص دارد و در ایران فولاد موضوع پایه‌ای رشد و توسعه است.

وقتی سال ۹۲ طرح جامع فولاد در حال به روز آوری بود، برخی از کارشناسان هدف ۵۵ میلیون تن فولاد را رویا تلقی می‌کردند اما با گذشت زمان، مشخص شد آن هدف دست‌یافتنی است. در حال حاضر به ظرفیت ۳۲ میلیون تنی رسیده‌ایم که تا پایان سال این رقم به ۳۵ میلیون تن می‌رسد. به طور کلی پیش‌بینی می‌شود وضعیت قابل توجهی در بخش فولاد طی سال‌های آتی خواهیم داشت.

با توجه به سند ۱۴۰۴ پیش‌بینی ما این است که حداقل ۱۰ سال بعد هم با تولید ۵۵ میلیون تن مشکل سنگ آهن نداریم ولی پیش‌بینی ما این است که با اکتشافات جدیدی که انجام می‌شود؛ سنگ آهن به میزان کافی خواهیم داشت. در اکتشافات اخیر در عمق یکی از حفاری‌هایی که در فلات مرکزی انجام شده حدود ۲ میلیارد تن ذخیره سنگ آهن عمیق رسیدیم پیش‌بینی می‌شود در جاهای دیگر هم این عملیات عمیق را انجام بدیم در معادن حتماً ذخایر بیشتری خواهیم داشت.

ضمن اینکه با توجه به دارا بودن منابع گازی و قرار گرفتن صنایع معدنی و فولادی در کنار آب خلیج فارس و دریای عمان مصلحت باشد

فعالیت‌های ایمیدرو امکان دستیابی به ۴۰۰ محدوده امید بخش معدنی را فراهم ساخت و این دستاورد دولت یازدهم محسوب می‌شود که در دولت دوازدهم نیز پی‌جویی‌ها تداوم دارد.

می‌توانیم سنگ آهن هم وارد کنیم و این خیلی از نظر اقتصادی حرف غیر معقولی نیست.

➤ وضعیت صادرات این حوزه را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به دست آوردن بازار صادراتی بسیار مشکل است. وقتی به بازار ۱۰ میلیارد دلاری صادراتی رسیده‌ایم به معنی به دست آوردن بازار جدید است آن هم در جایی که چین به عنوان غول فولادی، در راس بازار است. در حال حاضر رقبای بیشتری در بازار فولاد داریم پس نباید در شرایط فعلی دچار خطا شویم.

سال گذشته ۲۲ درصد از مجموع صادرات کشور به محصولات معدن و صنایع معدنی با ۱۰ میلیارد دلار اختصاص یافت که یک رکورد تاریخی بود؛ همچنین ظرفیت تولید فولاد کشور به ۳۱ میلیون تن افزایش یافت.

فعال شدن هفت طرح فولادی که در گذشته داستان‌های غمناکی در خصوص آنها از محل انتخاب پروژه گرفته تا نحوه انتخاب ماشین‌آلات، تامین مالی و غیره وجود داشت، از جمله اقدام‌های ارزنده سال‌های گذشته ایمیدرو بود که اکنون پنج مورد از این پروژه‌ها فعال شده است.

برای نخستین بار، صادرات فولاد ایران با ۳۹ درصد رشد به رقم ۹,۴۸ میلیون تن در سال ۹۶

گفت‌وگو

معاون طرح‌های توسعه معدن و صنایع معدنی ایمیدرو تاکید کرد:

مدیریت منابع مالی و تعادل عرضه و تقاضا در شرایط جدید اقتصادی

بسیاری از مسئولان و کارشناسان اقتصادی برگ برنده ایران در شرایط کنونی را توجه و سرمایه گذاری در بخش معدن و صنایع معدنی می‌دانند و اعتقاد دارند مسیر توسعه در این بخش نیاز به تعامل هر چه بهتر وزارتخانه‌ها و سازمان‌های ذیربط و همچنین استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی دارد. به اعتقاد اردشیر سعدمحمدی معاون طرح‌های توسعه معدن و صنایع معدنی «مدیریت منابع مالی، تولید مناسب، کاهش هزینه‌ها و تعادل عرضه و تقاضا در شرایط کنونی اقتصاد ضروری است و در حال حاضر ما در ستاد تدابیر ویژه ایمیدرو، ارزیابی این نکات و برنامه ریزی در خصوص مواردی همچون مواد اولیه، تجهیزات و قطعات یدکی را در دستور کار قرار داده‌ایم.»

سازوکارهای جدید تری هم در نظر گرفت.

ایمیدرو در نحوه تامین مالی طرح‌ها و ماشین آلات و تجهیزات چه برنامه‌ای دارد؟

کاری که در حال حاضر ما در ستاد تدابیر ویژه ایمیدرو در دستور کار داریم، ارزیابی همین نکات و برنامه ریزی در خصوص مواردی (مواد اولیه، تجهیزات و قطعات یدکی) که می‌تواند برای ما ایجاد تنش کند، است.

در شرایط فعلی، بحث ابتدایی اول مدیریت منابع مالی است که باید با دقت صورت بگیرد تا بتوانیم شرایط نقدینگی واحدها و بنگاه‌های تولیدی را درست هدایت کنیم.

دومین بحث شرایط تولید مناسب است که با ارتقای آن بتوانیم برای کاهش هزینه‌ها اقدام کنیم و بازارهای هدف را همچون گذشته گسترش بدهیم تا بنگاه‌ها هر چقدر میزان می‌توانند تولیدشان را افزایش بدهند. این موضوع موجب خواهد شد تا مقاصد هدف و توانایی‌شان را از لحاظ تجارت و بازرگانی تقویت کنند؛ در واقع این روش می‌تواند به عنوان یک استراتژی مناسب برای مجموعه‌های تولیدی باشد.

نکته سوم در مورد کاهش هزینه هاست که در برهه فعلی و وضعیت حال حاضر از لحاظ فنی یا تکنیکی باید دقت بیشتری به کار برد و همچنین از نظر متخصصین امر برای این کاهش هزینه‌ها بطور جدی و هدفمند برنامه ریزی کرد. در این بین مبنای کار می‌تواند قیمت‌های تمام شده بین المللی در هر ماده معدنی باشد.

نکته بعدی، در مورد ظرفیت بکارگیری تولیدات در کشور و بالانس عرضه و تقاضا و گردش مالی برای ایجاد امکان تنفس و پویایی آنهاست. همچنین بحث توسعه و سرمایه گذاری جدید براساس اولویت و نیازهای کشور و آمایش صنعت در هر منطقه باید در دستور کار باشد.

آیا این روش پاسخگوی نیازهای ما خواهد بود؟

بله، تا حدودی و حداقل برای یک برهه‌ای از زمان، خوشبختانه سیستم در حال برنامه ریزی برای این موضوع است.

سوال بعدی من در مورد استفاده از ظرفیت‌های بخش خصوصی است و یا اینکه اگر بخش خصوصی از ظرفیت‌های خود استفاده می‌کند، آیا باز هم دچار بحران می‌شود؟

عقیده شخصی من این است که می‌شود از خصوصی سازی و بخش خصوصی استفاده بهتری برد، با این حال باور به سودمندی بخش خصوصی در مورد ارتقای بهره وری، شرایط تولید و کاهش هزینه‌ها و در مجموع سود دهی بیشتر برای کشور باید تبدیل به یک بحث عمومی شود و به اعتقاد من خصوصی سازی به معنای واقعی کلمه، از لحاظ

اقتصادی یک مسیر خوب، شفاف و روشن است.

چشم انداز تولید در بخش معدن و صنایع معدنی را با توجه به برنامه چشم انداز سال ۱۴۰۴ چگونه می‌بینید؟

با توجه به وضعیت حال حاضر می‌توان گفت که ما می‌دانیم ظرفیت تولید آلومینیوم ما تقریباً در حدود ۴۳۷ هزار تن است که با اضافه شدن مجموعه آلومینیوم جنوب به مدار تا حدود اوایل سال آینده ۱۰۰ هزار تن و در پایان فاز اول ۳۰۰ هزار تن به این مقدار اضافه خواهد شد. بنابراین در پایان آیف ۱۴۰۴ ظرفیت تولید آلومینیوم به ۱،۵ میلیون تن ارتقا پیدا خواهد کرد.

در خصوص وضعیت تولید مس هم با توجه به آخرین قراردادهای بسته شده در انتهای آیف ۱۴۰۴ به ظرفیت ۴۴۰ هزار تن مس کاندی دسترسی پیدا خواهیم کرد.

همچنین در مورد تولید فولاد نیز با این چشم انداز به ظرفیت ۵۵ میلیون تن می‌رسیم. این رقم تا پایان سال ۹۷ به رقم ۳۸ میلیون تن می‌رسد و ظرفیت حال حاضر نیز ۳۲ میلیون تن است.

در حال حاضر برای سرمایه گذاری در حوزه زیرساخت احتیاج به سرمایه گذاری‌های جدی‌ای وجود دارد، بطوریکه رقم مورد نیاز برای سرمایه گذاری زیرساخت‌ها برای رسیدن به ۵۵ میلیون تن، ۱۳ میلیارد یورو برآورد بود که در حال حاضر به ۷ میلیارد یورو تا دستیابی به این هدف نیاز است. برای تولید سنگ آهن نیز که در حال حاضر ظرفیت تولید آن ۸۰ میلیون تن است، نیاز است به بیش از ۱۶۰ میلیون تن سنگ آهن دسترسی پیدا کنیم. همچنین قرار است در آیف ۱۴۰۴ به ظرفیت ۸۰ میلیون تن گندله دست پیدا کرده و رقم تولید را به این میزان برسانیم.

برای تولید روی نیز با توجه به شرایطی که در مورد راه اندازی معدن مهدی آباد می‌توان تصور شد، در حال حاضر ظرفیت تولید روی در کشور ما حدود ۴۵۰ هزار تن است. ظرفیت عملیاتی تولید این حوزه در سال ۱۹۵،۹۶ هزار تن شمش روی بود.

ولی با به این که قرار است ۸۰۰ هزار تن کنسانتره روی ۲۰ درصد، در معدن مهدی آباد تولید خواهد شد و این معادل ۱۶۰ هزار تن شمش است، این به این معناست که ما به ظرفیت ۷۰۰ هزار تن (ظرفیت، نه تولید) دسترسی پیدا خواهیم کرد. همینطور ما برنامه تولید تیتان و کنسانتره تیتان را در آیف ۱۴۰۴ در دستور کار داریم و قرار است ۱۳۰ هزار تن کنسانتره تیتان و ۷۰ هزار تن اسلگ تیتان را به تولید برسانیم.

در ارتباط با پروژه‌های دیگر نیز سمت و سو و تکلیف برنامه‌ها روشن و مشخص است. بطور مثال در مورد آلومینیوم قرار است که با رسیدن به ظرفیت تولید ۱ میلیون تن در آلومینیوم جنوب، در مجموع به ۱،۵ میلیون تن آلومینیوم دسترسی پیدا کنیم. برای تولید پودر آلومینا نیز برنامه ریزی شده است تا به ۸۰۰ هزار تن پودر آلومینیوم دست پیدا کنیم. همچنین به دنبال اجرای یک طرح پترولیوم کک را عملیاتی کنیم تا هم بتوانیم برای تولید آند در داخل کشور در خصوص صنعت آلومینیوم، مواد اولیه فراهم کنیم. هم با تولید کک سوزنی، برای تولید الکترود

عقیده شخصی من این است که می‌شود از خصوصی سازی و بخش خصوصی استفاده بهتری برد، با این حال باور به سودمندی بخش خصوصی در مورد ارتقای بهره وری، شرایط تولید و کاهش هزینه‌ها و در مجموع سود دهی بیشتر برای کشور باید تبدیل به یک بحث عمومی شود و به اعتقاد من خصوصی سازی به معنای واقعی کلمه، از لحاظ اقتصادی یک مسیر خوب، شفاف و روشن است.

گرافیتی برنامه ریزی کرده‌ایم.

لذا برنامه‌ها و استراتژی‌ها در حال طی کردن مسیر خودشان هستند و ما امیدواریم تا با سرعت دادن، مدیریت کردن و تامین منابع مالی مورد نیاز بتوانیم

سر وقت شرایط خودمان را ایجاد کنیم. در مورد تولید زغال هم خوشبختانه با ظرفیت‌هایی که در حال افتتاح شدن است، امیدواریم با راه اندازی پروژه پروده ۴ طیس، در واقع ظرفیت تولید کنسانتره ما به بیش از دو میلیون و دویست هزار تن کنسانتره ارتقاء بدهیم.

در بحث کک نیز در حال حاضر ظرفیت ۳،۵ میلیون تن کک ذغال وجود دارد و قابلیت تولید دارد.

در بحث تامین مواد اولیه نگرانی‌ای وجود ندارد؟

در کوتاه مدت ما به دنبال برنامه ریزی برای تامین مواد اولیه هستیم و در این زمینه برنامه ریزی‌های لازم صورت گرفته است.

وضعیت صادرات محصولات معدنی چگونه است؟

ما در حوزه «روی» خوشبختانه با متأسفانه بدلیل دو وجهی بودن موضوع، ۸۰ درصد تولیدمان را صادر می‌کنیم و اگر می‌توانستیم سرمایه‌هایی را جلب انگیزه کنیم و مصرف سرانه روی را بالا ببریم به عنوان نکته کلیدی برای ما مطرح است. ما در بخش مس، در حال حاضر ۴۰ درصد ظرفیت فعلی مان را صادر می‌کنیم. در بحث فولاد نیز در سال ۹۶ حدود ۹ میلیون تن، معادل ۴۰ درصد تولیدمان را صادر کردیم و امیدواریم تا انتهای آیف ۱۴۰۴ این مقدار را به ۲۰ میلیون تن افزایش بدهیم. رسیدن به این هدف هم نیازمند برنامه ریزی، فضای جدید بازار و مشتری‌مداری است که امیدواریم در این آیف به آن دست پیدا کنیم.

در مورد بحث صادرات سرب نیز با هم خوشبختانه این اتفاق برای کشور صورت می‌گیرد که ما هم شمش سرب را هم برای مصارف داخل و هم خارج صادرات داریم. این موضوع در مورد آلومینیوم هم صادق است و ولی نیازمند یک برنامه ریزی منسجم و حمایت‌های مادی و معنوی مناسب تر از صادر کنندگان هستیم تا بتوانیم جایگاه خودمان را در موضوع صادرات تقویت کنیم.

کاهش خام‌فروشی ورشد اشتغال، دستاورد توسعه صنایع معدنی

از هدف دولت در اشتغالزایی را محقق سازد.

اکنون که در نیمه نخست سال ۹۷ به سر می‌بریم، آمار و ارقام منتشر شده از سوی مراجع جهانی نشان از رشد و توسعه در صنعت فولادی کشور می‌دهد. انجمن جهانی فولاد طی گزارشی از افزایش رشد ۲۵٫۸ درصدی در تولید فولاد خام ایران در ۶ ماه سال

به جرات می‌توان گفت بخش معدن و صنایع معدنی ایران در دولت یازدهم و دوازدهم رشد و توسعه قابل قبولی داشته است. به گونه‌ای که بخش عمده‌ای از اهداف تعریف شده سند چشم‌انداز ایران در سال ۱۴۰۴ برای صنایع معدنی کشور در این ۲ دوره به مرحله اجرا رسیده و از برکت آن، توسعه و آبادانی در بسیاری از استان‌های کشور به ویژه مناطق کمتر توسعه یافته ایجاد شده است.

(یک میلیون و ۷۸۵ هزار تن)، ۱۶٫۵ درصد افزایش یافته است.

در گزارش انجمن جهانی فولاد به نکات مهم دیگری درباره صنعت فولاد ایران اشاره شده است. برای مثال طی ۶ ماهه اخیر، ۶۴ کشور جهان ۸۸۱ میلیون و ۴۵۵ هزار تن فولاد خام تولید کردند که نسبت به میزان تولید مدت مشابه سال ۲۰۱۷ میلادی (۸۴۲ میلیون و ۳۶۰ هزار تن) نشان از رشد ۴٫۶ درصدی دارد. حال با توجه به ظرفیت موجود در صنعت فولاد ایران و همچنین در اختیار داشتن ماده اولیه برای تولید فولاد، می‌توان امید داشت که در آینده به عنوان یکی از قطب‌های اصلی تولیدکننده فولاد در منطقه تبدیل شود.

شروع مثبت تولید آلومینیوم در سال ۹۷

آلومینیوم نیز یکی دیگر از فلزاتی است که در اقیانوس چشم‌انداز ۱۴۰۴ قرار بر تولید ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تنی شمش آن گذاشته شده است. برای این مهم نیز شاهد هستیم سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) برنامه‌ریزی‌های بسیاری انجام داده است.

شرکت‌های المهدی، آلومینای ایران، ایرالکو و هرمزال را می‌توان به عنوان مجریان اصلی برای تولید آلومینیوم در ایران دانست. البته در کنار این شرکت‌ها، آلومینیوم جنوب (سالکو) نیز که کم‌کم به مرحله راه‌اندازی و تولید محصول نزدیک می‌شود، با این شرکت همراه خواهد شد و صنعت آلومینیوم را برای تولید ۱ میلیون و ۵۰۰ هزار تن آلومینیوم در اقیانوس ۱۴۰۴ یاری خواهد کرد.

تولید محصولاتی همچون اسلب، بیلت و پودر

آلومینا و... که توسط شرکت‌های یاد شده، ضمن اینکه می‌تواند نیاز صنایع کشور را به این محصول پاسخ دهد، گامی در جهت توسعه صنعتی و اقتصادی کشور برداشته و در افزایش صادرات غیر نفتی ایفای نقش می‌کنند.

حال اگر بخواهیم نگاهی به عملکرد و میزان تولید

اگر بخواهیم نگاهی به عملکرد و میزان تولید آلومینیوم در ۳ ماهه نخست سال ۹۷ داشته باشیم، باید از افزایش تولید آلومینیوم خبر دهیم. چرا که تولید شرکت‌های بزرگ آلومینیوم کشور طی ۳ ماهه نخست ۹۷ با رشد بیش از ۱۰٫۶ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل همراه بوده‌اند.

آلومینیوم در ۳ ماهه نخست سال ۹۷ داشته باشیم، باید از افزایش تولید آلومینیوم خبر دهیم. چرا که تولید شرکت‌های بزرگ آلومینیوم کشور طی ۳ ماهه نخست ۹۷ با رشد بیش از ۱۰٫۶ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل همراه بوده‌اند.

شرکت‌های ایرالکو، المهدی و هرمزال از ابتدای فروردین سال ۹۷ تا پایان خرداد، ۹۱ هزار و ۳۷۹ تن آلومینیوم (خالص، بیلت، آلیاژ، تی سی و براده) تولید کردند و این در حالی است که میزان تولید موارد یاد شده در مدت مشابه سال ۹۶، رقمی بالغ بر ۸۲ هزار و ۶۰۵ تن بوده است که نشان از رشد در تولید کشور دارد.

طبق آمار منتشر شده از این میزان تولید آلومینیوم، سهم شرکت‌های «ایرالکو» ۴۵ هزار و ۲۲۳ تن، «هرمزال» ۲۸ هزار و ۳۷۸ تن و «المهدی» ۱۷ هزار و ۷۷۸ تن بوده است.

شرکت آلومینای ایران نیز در کنار این شرکت‌ها، توانسته است در ۳ ماهه نخست امسال، ۲۱۵ هزار و ۷۷۴ تن «بوکسیت»، ۱۰۵ هزار و ۱۰۳ تن «هیدرات آلومینیوم» ۶۱ هزار و ۸۲۵ تن «پودر آلومینا» و ۳۶ هزار و ۲۹۴ تن «آهک» تولید کند که در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته (۱۹۶ هزار و ۲۹۱ تن بوکسیت، ۱۰۳ هزار و ۹۸۳ تن هیدرات آلومینیوم، ۶۱ هزار و ۹۲۳ تن پودر آلومینا و ۳۵ هزار و ۹۹۵ تن آهک)، به ترتیب ۱۰ درصد افزایش، ۱ درصد افزایش، ۰/۱ درصد کاهش و ۱ درصد افزایش داشته است.

البته در کنار تولید فولاد و آلومینیوم که این روزها بازار اصلی فلزات استراتژیک در جهان را به خود اختصاص داده‌اند، تولید مس و سیمان نیز در اقیانوس چشم‌انداز کشور دیده شده و همچنان تلاش برای رسیدن به تولید ۴۴۰ هزار تن مس تا اقیانوس ۱۴۰۴ و ۱۲۰ میلیون تن سیمان ادامه دارد. اما آنچه مسلم است تولید محصولاتی با ارزش افزوده بالا در کشور، ضمن درآمدزایی و ایجاد اشتغال در کشور، از خروج مواد معدنی به شکل فرآوری نشده یا همان خام جلوگیری می‌کند. البته در این میان بسیاری از فعالان معدنی می‌گویند در صورت داشتن بازار برای مواد معدنی آنها در داخل کشور، تمایلی به صادرات نخواهند داشت یا اینکه حتی با حمایت دولت از این واحدهای کوچک و متوسط معدنی، حتی می‌توانند به سمت فرآوری و تکمیل زنجیره ارزش حرکت کنند.

یادداشت

کاهش نرخ فلزات پایه

محمدحسین بابالو
کارشناس بازار فلزات

جنگ تجاری میان آمریکا و چین تأثیرات بسیاری بر بازارهای جهانی از جمله بازار فلزات داشته است. وضع تعرفه ۲۵ درصدی برای واردات فولاد و ۱۰ درصدی برای آلومینیم از سوی ترامپ جنجال بسیاری در بازار فلزات به ویژه فولاد و آلومینیم به راه انداخت و موجب شد تا چینی‌ها هم دست به کار شوند و برای برخی از محصولات آمریکایی که به چین وارد می‌شود، تعرفه وضع کنند.

اما این پایان کار نبود زیرا علاوه بر این که چین تحت فشار این تحریم‌ها قرار گرفت، اتحادیه اروپا نیز از این تعرفه‌ها در امان نماند و بعد از تمام شدن معافیت آن‌ها از پرداخت تعرفه، ترامپ اعلام کرد این تعرفه‌ها برای کشورهای اتحادیه اروپا، مکزیک و کانادا اجرایی خواهد شد. این در حالی است که کانادا به عنوان یکی از همراهان همیشگی آمریکا در بحث تجارت بوده و چنین اقدامی باعث برهم خورد روابط تجاری این دو کشور نیز می‌شود.

حال نکته اینجاست که چرا ترامپ دست به این اقدام زده است؟ در پاسخ به این پرسش می‌توان گفت دونالد ترامپ که به گفته خودش تاجر است نه سیاستمدار در راستای دفاع از تولیدکنندگان داخلی کشورش این کار را انجام داده است. در

این میان تصمیمات رییس جمهور آمریکا به عنوان ابر قدرت جهان، تأثیرات قابل قبولی بر صنعت فولاد و آلومینیم در جهان داشته و به تبع بر بازار فروش و حتی بورس نیز اثرگذار بوده و منجر به کاهش قیمت این فلزات شده است.

این موضوع در حالی مطرح می‌شود که تا قبل از اجرایی شدن تعرفه‌ها، کشور چین صادرات قابل توجهی از فولاد و آلومینیم را به آمریکا انجام داده که این موضوع نیز شاید به این معنا باشد که ترامپ تصمیم درستی برای وضع تعرفه به این کشور گرفته است. از سوی دیگر ترامپ اعلام کرده است که تعرفه‌های جدیدی برای چین وضع خواهد کرد که این موضوع نیز از سوی چینی‌ها با واکنش همراه شده و در مقابل نیز چین و اتحادیه اروپا نیز اعلام کرده‌اند که در برابر این حرکت ترامپ، از پای نخواهند نشست و اقدام تلافی جویانه خواهند داشت تا جایی که چینی‌ها گفته‌اند تعرفه‌ای به میزان ۶۰ میلیارد دلار بر آمریکا تحمیل خواهند کرد.

در مقابل این حرکت ترامپ، برخی از کشورهای اروپایی نیز همچون سوئیس شکایت خود را از آمریکا به سازمان تجارت جهانی اعلام کرده و خواستار برخورد با این موضوع شده‌اند.

در واقع موضوع داغ این روزها، جنگ تجاری آمریکا و چین بوده و هر ۲ در تلاش هستند تا بازارهای صادراتی خود را حفظ کنند و به نفع تولیدکنندگان خود اقداماتی انجام دهند.

حال با توجه به تمامی اتفاقات رخ داده در صنعت فولاد و آلومینیم که در نتیجه جنگ تجاری چین و آمریکا ایجاد شده است، نظرات متفاوتی از سوی کارشناسان و تحلیلگران بازار فلزات مطرح است.

نگاهی به وضعیت قیمت‌ها در بازار جهانی نشان می‌دهد که جنگ تجاری تأثیرات خود را بر جای گذاشته و حتی بیش از حد انتظار نیز با کاهش قیمت‌ها شاهد تأثیرپذیری متقابل هستیم.

به صورت دقیق‌تر بازارهای فلزی همچون فلزات پایه که از آن‌ها به عنوان فلزات بورسی نیز یاد می‌شود بیشترین کاهش قیمت‌ها را در بین بازارهای جهانی داشته‌اند که در نوسان شاخص بورس فلزات لندن هم قابل مشاهده است. این شرایط به معنی آن است که بخش مهمی از بازارهای کالایی در جهان با محوریت فلزات پایه به سمت کاهش نرخ حرکت کرده و هنوز نمی‌توان گفت که این روند کاهشی به پایان راه خود نزدیک شده است.

شرایط عمومی در اقتصاد بازارها و وضعیت عرضه و تقاضا از پتانسیل بهبود قیمتی حکایت دارد. اما در کنار آن شاهد هستیم که جرقه‌های رشد قیمتی مهمی تجربه نمی‌شود. این شرایط کلی یعنی بسترهای معاملاتی در بازارهای جهانی با چیزی که در نوسان قیمت‌ها مشاهده می‌شود متفاوت است یعنی یا تقاضای واقعی کاهش یافته و یا جایگاه معاملاتی در بازارهای آبی تغییر کرده است.

تمامی این موارد از یک شوک احتمالی مهم در بازارهای جهانی حکایت دارد به صورت دقیق‌تر جنگ تجاری یکی از مواردی است که به کاهش نرخ کمک کرده اما در کنار آن شواهدی همچون نگرانی جدی از آغاز یک دوره کاهشی در اقتصاد آمریکا نیز مهم به نظر می‌رسد.

تجربه نشان داده که اقتصاد آمریکا در بهترین روزهای خود پتانسیل نگرانی‌های جدیدی را در بر خواهد داشت اگرچه این بار با جنگ تجاری نیز همراه شده است.

قیمت سرب و روی نیز از قاعده کلی در بازارهای جهانی مستثنی نیست اگرچه این دو فلز پس از افت قیمت‌های جدی هم اکنون حاشیه امنی نسبی به دست آورده‌اند یعنی می‌توانند جایگاه بهتری در مقایسه با سایر فلزات داشته باشند. این بدان معناست که اگر بازارهای فلزی با ریزش نرخ روبه‌رو شود شرایط سرب و روی بهتر خواهد بود اما از جریان کلی تبعیت خواهند کرد.

در خصوص سهام شرکت‌های داخلی تولیدکننده این نوسان قیمت‌ها تأثیر چندانی بر جای نمی‌گذارند زیرا نوسان ۱۰ تا حداکثر ۲۰ درصدی قیمت‌های جهانی بارش بسیار جدی بهای ارز همراه شده و اگر بحث تسعیر نرخ ارز و محاسبه قیمت‌ها با ارز بازار ثانویه به نتیجه برسد تأثیر بازارهای جهانی بر بازارهای داخلی خنثی خواهد شد.

پادداشت

مثلث همگرایی، تعامل، توسعه

محمد رضا بهرامن

رئیس خانه معدن ایران

خواهد بود.

بهبود فضای کسب و کار با همگرایی دولت و بخش خصوصی امکان‌پذیر است و یقیناً توسعه پایدار بدون اصلاحات مالی غیر ممکن است.

■ ■ ■

شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی باید مجالی در زمینه‌سازی توسعه بوجود آورد و سبب ساز تسهیل فعالیت‌های اقتصادی و تشریک مساعی در ابعاد مالی، بیمه‌ای، بانکی و دیگر زیرساخت‌های اقتصادی در کشور شود. (بعنوان مثال حقوق دولتی معادن در زیرساخت‌های مورد نیاز این حوزه هزینه نمی شود در حالیکه توسعه زیرساخت‌ها و تأمین ماشین آلات برای توسعه بخش معدن بسیار مهم است.)

تقویت صندوق بیمه فعالیت‌های معدنی با هدف ارائه وام به تولید کنندگان می‌تواند تا حدودی از مشکلات نقدینگی فعالان اقتصادی بخش خصوصی در صنعت معدنکاری بکاهد.

■ ■ ■

کاهش نرخ بهره بانکی مسلماً باید جزو برنامه‌ها و تصمیمات مسئولان در جهت حمایت از فعالان عرصه تولید کشور، باشد تا بتوانیم شاهد رونق تولید باشیم. تفکر حاکم بر تصمیم سازان و سیاستگذاران باید تفکر استراتژیک باشد، بطوریکه هدف گیری و هدف گرایی، کلان نگر، نتیجه گرا بودن و دوراندیشی دائمی و غیرمتوازن بودن و در خلاصه کلام بتوانیم به دروازه در حال حرکت شوت بزنییم!

مسئله اصلاحات مالی توسط همگرایی سیاست‌های دولت و بخش خصوصی از طریق ایجاد بستر مناسب برای انتقال فناوری و ایجاد جریان‌های بین المللی سرمایه خواهد توانست همگرایی در آمدی بین کشورها را سبب ساز شود و بالطبع و یقیناً اصلاحات مالی از راه‌های نقدینگی، تأثیر مستقیم و معناداری را بر رشد اقتصادی کشور، خواهد گذاشت؛ مسلماً بهره مندی از بازارهای مالی کارا و بهره گیری از خدمات مالی با کیفیت، مهمترین عوامل رشد و توسعه اقتصادی را تشکیل می‌دهند و مسلماً توسعه بخش بانکی در هر کشور سبب ساز رشد اقتصادی در آن کشور است.

■ ■ ■

انجام اصلاحات در نظام مالی، جریان‌های مالی را تسهیل کرده و بر کارایی بازارهای مالی می‌افزاید و می‌تواند سبب ساز همگرایی و تقویت بازارهای واقعی

و مالی برای کشورهای برگزیده و هدف تجاری با ایران باشد.

اقداماتی همچون ادغام مراکز مالی و یا سرمایه گذاری فن آورانه در جریان منطقه‌ای شدن اقتصاد، با ایجاد رقابتی سالم می‌تواند زمینه‌های لازم جهت پیشرفت اقتصادی ایران عزیزمان را فراهم آورد.

■ ■ ■

بهره‌گیری از سرمایه‌های انسانی نیز فاکتور مهم دیگری است، می‌تواند اثر مثبت بر رشد اقتصادی کشور داشته باشد که متغیر سنجش این فاکتور، امید به زندگی است. که جامعه ایران امروز، به شدت نیازمند آن است.

پیشرفت و توسعه در اقتصاد کشور و در نگاه خرد تر در اقتصاد معدن، در گرو تعامل و همگرایی سازنده بین ارکان دولت و بخش خصوصی است؛ که باید بمنظور بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های موجود و در جهت ایجاد تفاهم و تعامل بیشتر با حداکثر توان و

شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی باید مجالی را برای تعامل بیشتر ارکان حاکمیت با بخش خصوصی در زمینه‌سازی توسعه بوجود آورد و سبب ساز تسهیل فعالیت‌های اقتصادی و تشریک مساعی در ابعاد مالی، بیمه‌ای، بانکی و دیگر زیرساخت‌های اقتصادی در کشور شود.

ظرفیت در این خصوص عمل کنیم.

چگونگی ورود سرمایه گذار، استفاده حداکثری از ظرفیت‌ها، ایجاد محیط رقابتی از ضروریات یکپارچگی در مدیریت و از مهمترین برنامه‌هایی است که باید در نظر گرفته شود. و در نهایت فضاسازی در جهت امنیت سرمایه گذاری از هر جهت در کشور مهیا گردد.

■ ■ ■

اخیراً ریاست محترم جمهور در جریان برگزاری نشست سران برای حل مشکلات اقتصادی، پیشنهاد واگذاری پروژه‌های نیمه تمام با قیمت ارزان و حتی بصورت جهانی را به فعالان اقتصادی بخش خصوصی کشور اعلام نمودند. تا از این طریق بخشی از جریان نقدینگی به سمت پروژه‌های عمرانی تغییر جهت

دهد، بطوریکه حتی در تبصره ۱۹ قانون بودجه ۱۳۹۷ نیز این موضوع دیده شده تا بخش خصوصی بتواند در این نوع پروژه‌ها ورود پیدا کند. براساس اعلام سازمان برنامه و بودجه تا پایان سال ۹۶، نزدیک به ۶۵۰۰۰ پروژه ناتمام استانی و ۶ هزار پروژه (ناتمام ملی) در کشور به ۵۰۰ هزار میلیارد تومان سرمایه تقریبی نیاز است.

به نظر می‌رسد بخش خصوصی واقعی چه در داخل و چه در خارج از کشور دلیلی برای اعتماد و ورود دارایی‌ها و سرمایه هایشان به این نوع سرمایه گذاری‌ها نداشته و برای حفظ ارزش دارایی خود نمی‌توانند در شرایط وخیم اقتصادی امروز دارایی خود را به دارایی‌های دیگر تبدیل نمایند و لذا شبه دولتی‌ها با ابزارهای خود ورود می‌نمایند، و در نتیجه نقدینگی کشور هم کماکان به مسیر سرگردان خود ادامه می‌دهد و با ورود خود به هر بخش غیر تولیدی از اقتصاد موجب ناآرامی و تلاطم در آن می‌گردد.

به عنوان نمونه عدم دقیق نظارت بانک مرکزی بر موسسات مالی و اعتباری سبب شده تا این موسسات برای جذب سپرده بیشتر با یکدیگر رقابت کرده و به تبع آن سود تسهیلات را نیز برای سود بردن بیشتر افزایش دهند در نتیجه در شرایط رکود فعلی و نبود چرخه مناسب تولید در کشور، قادر به پرداخت سود سپرده‌های خود نبوده و مردم برای دریافت پول‌های خود به این موسسات مالی و اعتباری هجوم برده که در نهایت باعث ایجاد بحران بانکی می‌شوند؛ لذا مردم سرمایه‌های خود را از بانک‌ها خارج کرده و دیگر سرمایه هایشان را در بانک‌ها گذاشته و این سرمایه‌ها به سمت بازارهای دیگر هدایت می‌شود و چون نرخ بهره بانکی به صورت دستوری تعیین می‌شود؛ لذا سرمایه گذاران بازار مالی مناسب‌ترین برای سرمایه گذاری در بخش تولیدی و رونق اقتصادی پیدا نمی‌کنند و طبق روال عادت سرمایه‌های سرگردان این سرمایه‌ها به سمت بازارهای سکه، ارز، زمین و غیره وارد می‌شوند.

■ ■ ■

نبود همگرایی بین دولت و بخش خصوصی بزرگترین و اصلی‌ترین دلیل عدم اعتماد سرمایه‌ها به منظور دخول به چرخه تولید ایران است. برای ورود نقدینگی به بخش تولید کشور، میبایستی سیاستگذاری‌های اقتصادی به سمتی سوق پیدا کند که دولت بتواند با پایدار سازی شرایط اقتصاد کلان

از طریق توازن در منابع و مصارف خود سبب شود تا بنگاه‌های خصوصی بتوانند با پیش بینی آینده نسبت به سرمایه گذاری و تولید تصمیم بگیرند. اتفاقات حاصل شده طی سه ماه گذشته در جریان ورود ناگهانی نقدینگی به ارز، خودرو و غیره حاکی از ناپایداری شدید اقتصاد ایران دارد.

■ ■ ■

سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی برای حضور به پروژه‌های نیمه تمام بیم آن را دارند، که به راحتی در آتی برخی مسئولین با استفاده از تنظیم و تغییر قوانین حقوقی با پروژه‌سازی در جامعه آنان را متهم به ارزان خری بیت‌المال کنند لذا، دولت با تنظیم قواعد شفاف باید موجب شود تا بنگاه‌های بخش خصوصی در محیطی مساعد و با حداقل موانع فعالیت کنند و حاکمیت نیز با استفاده از ایجاد محیط حقوقی و قضایی سازگار با توسعه اقتصادی، به پشتیبانی از حقوق فعالان اقتصادی که مهم‌ترین آن حق مالکیت است بپردازد.

پایدار سازی روابط خارجی از طریق اتخاذ سیاست‌های هوشمندانه نیز می‌تواند مسیر تأمین مالی فعالیت‌های تولیدی و خدماتی را از طریق سرمایه گذاری خارجی بر فروش محصولات در بازارهای بین المللی همجوار و سبب ساز اشتغال پایدار و درآمد برای خانوارها شود. همگرایی سیاست‌های اقتصادی و سیاسی در این بین بسیار اثرگذار خواهد بود.

■ ■ ■

در کشور، با توجه به تنظیم بودجه‌های سالیانه توسط دولت از درآمدهای نفتی، نوسانات حاصل از تغییرات ارزش این ماده معدنی در جهان، باعث می‌شود تا بودجه دولت و تأمین مالی و سرمایه گذاری فعالیت‌های اقتصادی نیز دچار نوسان شده و بنگاه‌های اقتصادی همچنان مشابه دهه‌های گذشته در بستری از بی ثباتی اقتصاد کلان و پیش بینی ناپذیری آینده مجبور به فعالیت باشند و تحت تأثیر این شرایط است که رشد اقتصادی و اشتغال زایی اقتصاد ایران با محدودیت‌های زیادی مواجه بوده است.

کلیدی‌ترین ترتیبات نهادی که میزان بهره مندی کشورها را از مواهب همگرایی با یکدیگر تعیین می‌کند، زیرساخت‌های فیزیکی، فناوری و نوآوری، سرمایه‌های انسانی و شرایط بازار کار، ثبات اقتصاد کلان و کیفیت‌های نهادی است که بدون نظارت و ارزیابی و توجه به این ترتیبات نهادی نمی‌توان به بهره

گزارش

ایمیدرو و بخش خصوصی، همگام در توسعه بخش معدن

بخش خصوصی در دستیابی به تولید ۵۵ میلیون تن فولاد در چشم انداز ۱۴۰۴ را نمی توان نادیده گرفت در نتیجه تداوم و تقویت همکاری های دولت و بخش خصوصی از الزامات رسیدن به اهداف برنامه یاد شده است.

در محاسبه ای که ابتدای دولت دوازدهم انجام گرفت، مشخص شد ۲۴ هزار میلیارد تومان منابع مالی برای اجرای طرح های توسعه ای ایمیدرو مورد نیاز است. برنامه ریزی های انجام شده توانست ۳ هزار و ۷۰۰ تا ۴ هزار میلیارد تومان هزینه های دولت بابت این پروژه ها کاهش دهد. در واقع سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، بخش خصوصی را وارد کار کرد و مدل های بسیار خوبی در این میان اجرا شد.

به طور کلی روش هایی که ایمیدرو بر اساس آن خصوصی سازی انجام داده است می تواند الگویی باشد که سازمان خصوصی سازی هم با این روش ها، برنامه ریزی کند.

در کنار بحث واگذاری مدیریت و مشارکت اجرای پروژه ها با بخش خصوصی موضوع مهم دیگری وجود دارد که باید به آن اشاره داشت، برگزاری جلسات و نشست های کارشناسی با انجمن ها و فعالان بخش خصوصی است. سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) سعی بر آن دارد تا با استفاده از نظرات کارشناسی بخش خصوصی تصمیماتی درست اتخاذ کند.

تمامی موارد یاد شده بر اهمیت حضور بخش خصوصی در فعالیت های معدنی و صنایع معدنی تاکید دارد.

خصوصی است. وی در این باره می گوید، بخش دولتی وظیفه دارد گوش شنوای فعالان بخش خصوصی باشد حتی اگر نتواند به تمام خواسته های آنان عمل کند.

کرباسیان معتقد است، به دلیل ضرورت دوران جنگ اقتصاد دولتی گریبان گیر ایران و اقتصاد دولتی و متمرکز شکل گرفت. با این اوصاف تغییر به ویژه در تفکر کار دشواری است.

اما خوشبختانه این تغییر رویکرد و تفکر در سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) شکل گرفته است، به طوری که رییس هیات

سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) همکاری با بخش خصوصی واقعی را از مهمترین موضوعات فعالیت خود می داند و اعتقاد دارد که خود الگویی جدید در واگذاری ها ایجاد کند که خود الگویی برای بخش های دیگر است.

عامل در این باره اظهار می کند: واگذاری بخش های این سازمان به جز حوزه معدن سنگان به بخش خصوصی باعث سبک شدن بار دولت شده است.

وی معتقد است، دولت دیگر معدن دار نیست چرا که در این زمینه به بخش خصوصی اعتماد کرده است.

از سویی دیگر بخش خصوصی می تواند در تحقق اهداف ۱۴۰۴ در کنار دولت باشد. موضوعی که رییس هیات عامل ایمیدرو در باره آن می گوید، نقش موثر

دستاورد این موضوع اطمینان دولت به بخش خصوصی واقعی بود.

سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) همکاری با بخش خصوصی واقعی را از مهمترین موضوعات فعالیت خود می داند و اعتقاد دارد که خود الگویی جدید در واگذاری ها ایجاد کند که خود الگویی برای بخش های دیگر است.

اگر دولت در نظر داشت مالکیت معدن مهدی آباد را در اختیار بخش خصوصی قرار دهد، بی شک این بخش قادر به خرید معدن نبود، اما با تغییر مدل واگذاری مالکیت معدن در اختیار دولت و مدیریت آن در دست بخش خصوصی واقعی قرار گرفت.

در واقع امروز حضور بخش خصوصی در حوزه معدن الزامی انکار ناپذیر است، زیرا ظرفیت های بسیاری در کشور وجود دارد که به صورت دست نخورده باقی مانده و بخش خصوصی می تواند با ورود سرمایه خود به آن بهره برداری از آنها را فراهم کند. به عنوان مثال میلیارد ها تن سنگ آهن، سرب و روی در کشور وجود دارد که به دلیل عدم انجام اکتشافات کافی، مشخص نیست چه میزان ذخیره در اختیار است. در نتیجه بخش اکتشاف می تواند فرصتی برای حضور بخش خصوصی دارای اهلیت باشد. این در حالی است که آمارها نشان می دهد، بخش خصوصی توانسته ذخایر کشور را توسط اکتشافات صورت گرفته، ۵۰۰ میلیون تن افزایش دهد.

البته در آن سوی ماجرا مهدی کرباسیان رییس هیات عامل ایمیدرو معتقد به همکاری با بخش

کشور، توانست ریسک اکتشافی را برای حضور بخش خصوصی کاهش داده و تمایل این بخش را در حوزه اکتشاف افزایش دهد.

اما اقدامات برای اطمینان هر چه بیشتر به بخش خصوصی برای قرار گیری در کنار دولت به این موضوع ختم نمی شود. بی تردید قرارداد تاریخی واگذاری مدیریت معدن «مهدی آباد» در آخرین روز های سال ۹۵ را باید نقطه طلایی همکاری ایمیدرو با بخش خصوصی دانست. در واقع دولت یازدهم بزرگ ترین تصمیم معدنی را طی دوران فعالیت خود گرفت

در واقع امروز حضور بخش خصوصی در حوزه معدن الزامی انکار ناپذیر است، زیرا ظرفیت های بسیاری در کشور وجود دارد که به صورت دست نخورده باقی مانده و بخش خصوصی می تواند با ورود سرمایه خود به آن بهره برداری از آنها را فراهم کند.

و با اعتماد به بخش خصوصی تجهیز و راه اندازی یکی از بزرگ ترین معادن سرب و روی دنیا را به کنسرسیومی متشکل از چند بخش خصوصی سپرد تا پس از ۲۰ سال این ذخیره بالفعل شده و منجر به اشتغال دست کم هزار نفر شود.

بهره برداری از این معدن می تواند نقش مهمی در زمینه اشتغالزایی در کنار تامین نیاز واحدهای تولید کننده سرب و روی داشته باشد. اما مهمترین

بخش خصوصی را باید رکنی مهم در توسعه اقتصادی هر کشوری دانست. در واقع توسعه فعالیت های بخش خصوصی است که می تواند وضعیت اقتصاد را تغییر دهد. با نگاهی به کشورهای موفق می توان مشاهده کرد، توسعه اقتصادی به دلیل همراهی بخش خصوصی با دولت اتفاق افتاده است. در همین رابطه تحقق اهداف در نظر گرفته شده در چشم انداز ۱۴۰۴، حضور بخش خصوصی را بیش از گذشته پررنگ می کند.

خوشبختانه در سال های اخیر بخش خصوصی بیش از گذشته در حوزه های اقتصادی فعالیت داشته و توانسته توان خود را به دولت ثابت کند. در واقع از زمانی که سکان هدایت قوه مجریه در دستان دولت تدبیر و امید قرار گرفت، تلاش دولت، وزارتخانه ها و سازمان های توسعه بر گسترش فعالیت های بخش خصوصی بیش از گذشته شد.

در این میان سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) به عنوان یک سازمان توسعه ای و بازاری اجرایی وزارت صنعت، معدن و تجارت از ابتدای دولت یازدهم و در ادامه دولت دوازدهم، همکاری با بخش خصوصی را در اولویت های اصلی خود قرار داد تا بتواند بر این اساس رشد و توسعه بخش معدن را محقق کرده و اشتغالزایی در این بخش را افزایش دهد.

بی تردید با نگاهی به سال های گذشته خواهیم دید، همکاری دولت و بخش خصوصی در حوزه معدن و صنایع معدنی در دولت یازدهم و دوازدهم بیش از گذشته بوده و اطمینان میان طرفین افزایش یافته است. سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) در اولین گام با اجرای برنامه وسیع اکتشافی به میزان ۲۵۰ هزار کیلومتر مربع در سطح

گفت و گو

مدیر برنامه ریزی و نظارت راهبردی ایمیدرو خبر داد:

بهره برداری از ۵/۵ میلیارد دلار طرح معدن و صنایع معدنی در سال ۹۷

ایمیدرو و شرکت های بزرگ بخش خصوصی در سال جاری ۳۱ طرح و پروژه در بخش معدن و صنایع معدنی به بهره برداری می رسانند که ارزش سرمایه گذاری این طرح ها به حدود ۵.۵ میلیارد دلار می رسد. درباره جزئیات این طرح ها و نیز طرح های سال ۹۶، با سمیه خلوصی، مدیر برنامه ریزی و نظارت راهبردی ایمیدرو گفت و گو کرده ایم که در ادامه می خوانید.

در بخش حمل جاده ای نیز، از طریق طرح ایجاد زیربنای لازم در معادن بزرگ و مناطق معدنی، جاده های مورد نیاز معادن در مناطق کمتر توسعه یافته را ایجاد می کنیم.

در حوزه آب، چه اقداماتی انجام شده است؟
هر محدوده معدنی به دنبال آب پایدار مورد نیاز خود هست اما دفتر زبر ساخت ایمیدرو، مجموعه حمایتی مشخصی برای بخش معدن و صنایع معدنی تهیه کرده و به دنبال این است تا این موضوع در وزارت نیرو تعریف شود و وزارتخانه مذکور این موضوع را بپذیرد که با توجه به عدم امکان جایجایی صنایع معدنی و در عین حال ضرورت تامین آب پایدار صنایع معدنی، بخش معدن و صنایع معدنی را به عنوان یک بخش مجزا از سایر صنایع در برنامه ریزی های وزارت نیرو برای تامین آب ارزیابی کند. ایمیدرو در حال برنامه ریزی و ارائه پیشنهاد تامین پایدار آب برای بخش معدن به وزارت نیرو است. ارائه این پیشنهاد در مطالعات جامع آب شرب صنعت است

بر اساس طرح جامع فولاد، پیش بینی می شود ظرفیت تولید فولاد به حدود ۳۸ میلیون تن برسد. همچنین در بهترین حالت، میزان تولید فولاد به حدود ۲۴ میلیون تن خواهد رسید.

شده است؟
تاکنون جلسات پی در پی با شرکت راه آهن جمهوری اسلامی برگزار شده و تفاهم نامه ای با این شرکت برای تامین مالی توسعه خطوط حمل ریلی مورد نیاز با اولویت ناحیه سنگان مبادله شده است. در طرح جامع فولاد، زیرساخت های مورد نیاز بخش معدن از جمله حمل ریلی مشخص شده و قرار است برنامه اجرایی آن تدوین شود و با مشارکت شرکت راه آهن جمهوری اسلامی به پروژه های عملیاتی تبدیل شود.

در سال ۹۶ چه طرح هایی به بهره برداری رسید، میزان سرمایه گذاری و اشتغال این طرح ها چقدر بود؟
ایمیدرو در مجموع ۲۷ طرح و پروژه طی سال ۹۶ به بهره برداری رساند. میزان سرمایه گذاری این طرح ها ۲ میلیارد و ۹۷۷ میلیون و ۲۰۰ هزار دلار (بر اساس نرخ ارز در بانک مرکزی در تاریخ ۹۷/۰۴/۰۵) بوده و برای ۴۳۵۰ نفر اشتغال زایی مستقیم و برای ۱۱ هزار و ۹۵۰ نفر اشتغال غیر مستقیم ایجاد شده است.

در سال ۹۷ چه طرح هایی به بهره برداری می رسد؟
از ابتدای سال ۹۷ تاکنون، ۳ طرح شامل کارخانه گندله ۲،۵ میلیون تنی مجتمع فولاد خراسان، توسعه فولاد سازی و نورد پیوسته فولاد سبا (فولاد مبارکه) و احیای مستقیم فولاد سبزواری افتتاح رسمی شد و تا پایان امسال نیز ۲۸ طرح و پروژه دیگر به بهره برداری می رسد. میزان سرمایه گذاری کل این طرح ها ۵ میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار است. میزان اشتغال این طرح ها ۴۳۳۰ نفر به طور مستقیم و ۴۳۸۷۵ نفر به طور غیر مستقیم است.

درباره وضعیت طرح های فولاد استانی توضیح دهید؟
در حال حاضر ۵ واحد احیا (چهار محال و بختیاری، شادگان، میانه، نیریز و سبزواری) به بهره برداری رسیده و تا پایان امسال ۲ واحد دیگر احیا (قائنات و بافت) به بهره برداری می رسد. همچنین واحد فولاد سازی سفید دشت تا پایا امسال راه اندازی می شود. بقیه طرح ها نیز با پیشرفت فیزیکی مشخصی در حال اجرا هستند که طی سال های ۹۸ و ۹۹ به بهره برداری خواهند رسید و پرونده این طرح ها بسته می شود.

ظرفیت تولید فولاد تا پایان امسال چقدر خواهد شد و چه میزان فولاد تولید خواهد شد؟
بر اساس طرح جامع فولاد، پیش بینی می شود ظرفیت تولید فولاد به حدود ۳۸ میلیون تن برسد. همچنین در بهترین حالت، میزان تولید فولاد به حدود ۲۴ میلیون تن خواهد رسید.

برای رفع مشکلات زیرساختی معادن چه تدابیری اندیشیده

عنوان طرح / پروژه	طرح های سال ۹۷
طرح توسعه فولاد سازی و نورد پیوسته مجتمع فولاد سبا (از ۷۵۰ هزار تن به ۱،۶ میلیون تن)	
احداث کارخانه احیاء مستقیم (طرح ثامن) - چادرمو	
فولاد استانی - سبزواری - واحد احیا	
میدکو: فولاد سازی زرنند - فولاد زرنند ایرانیان	
میدکو: واحد برق زرنند - فولاد زرنند ایرانیان	
گل گهر: احداث کارخانه ذوب و فولاد سازی (خط ۱) - شرکت جهان فولاد	
میدکو: فولاد سازی بردسیر فولاد سیرجان ایرانیان	
میدکو: تولید کاتد مسی بابک مس ایرانیان	
آلومینیوم جاجرم (فاز ۱)	
شرکت مس: طرح احداث کارخانجات اسید کرمان - (اسید سولفوریک خاتون آباد)	
شرکت مس: طرح احداث کارخانجات اسید کرمان اسید سولفوریک مس سرچشمه	
فولاد استانی - قائنات - واحد احیا	
فولاد استانی - بافت - واحد احیا	
گندله سازی ۲،۵ میلیون تنی مجتمع فولاد خراسان	
طرح های شرکت مس - طرح توسعه ذوب خاتون آباد	
گل گهر: احداث کارخانه تولید آهن اسفنجی (خط ۲ - طرح کوثر) - شرکت توسعه آهن و فولاد گل گهر	
نیروگاه هرمز - غدیر و اکسین	
گندله توسعه ملی (سنگان) - توسعه ملی - گندله سازی ۲،۵ میلیون تن	
آلومینیوم جنوب (سالکو) فاز ۱	
کارخانه کنسانتره فولاد مبارکه (سنگان) - فولاد مبارکه - کنسانتره ۵ میلیون تن	
فولاد استانی - سفیددشت - احداث واحد فولاد سازی	
طرح سولفور معدن انگوران	
تکمیل و راه اندازی پایلوت عناصر نادر خاکی در مرکز تحقیقات فرآوری مواد معدنی ایران	
گل گهر: احداث کارخانه بریکت سازی - شرکت توسعه آهن و فولاد گل گهر	
احداث کارخانه استحصال کلرید کلسیم خور و بیابانک	
گل گهر: احداث کارخانه بریکت سرد آهن به روش کوره تونلی - شرکت کاوند نهران زمین	
گل گهر: احداث کارخانه بریکت سرد آهن به روش کوره تونلی - مشارکت توسعه سرمایه گذاری گل گهر عمران / نظم آوران	
گل گهر: احداث واحد بخار شماره یک نیروگاه سیکل ترکیبی شهید کاظمی سیرجان - شرکت گهر انرژی	
طرح سنگ آهن صاحب سفز	
طرح گاز رسانی به منطقه ویژه اقتصادی لامرد	
طرح احداث دایک و سیل بند ضلع غربی منطقه ویژه اقتصادی لامرد	

عنوان طرح / پروژه	محصول / هدف	جمع سرمایه گذاری به میلیون دلار (بر اساس نرخ ارز در بانک مرکزی در ۹۷/۰۴/۰۵)
۱ فولاد استانی - میانه - واحد احیا	تولید ۸۰۰ هزار تن آهن اسفنجی	۱۲۰
۲ فولاد استانی - شادگان - واحد احیا	تولید ۸۰۰ هزار تن آهن اسفنجی	۱۲۰
۳ توسعه ذوب سرچشمه	تغییر تکنولوژی از ریورب به فلش به منظور ایجاد ظرفیت ۲۸۰ هزار تن مس آندی از کنسانتره	۴۸۸
۴ احداث کارخانه پالایشگاه خاتون آباد	ظرفیت تولید ۱۰۰ هزار تن مس کاتدی در سال به روش الکترونیفاپینگ قابل افزایش به ۲۰۰ هزار تن	۱۸۰
۵ نیروگاه سیکل ترکیبی سیرجان	احداث نیروگاه تولید برق به ظرفیت ۵۰۰ مگاوات تولید برق	۳۵۶
۶ فولاد استانی - نیریز - واحد احیا	تولید ۸۰۰ هزار تن آهن اسفنجی	۱۲۰
۷ طرح سرمایه گذاری احداث کارخانه گندله فولاد مبارکه (سنگان) - فولاد مبارکه	تولید ۵ میلیون تن گندله	۱۸۶
۸ طرح سرمایه گذاری احداث کارخانه گندله با مشارکت ایمیدرو و اوبال پارسینان) - سنگان - اقبال -	تولید ۵ میلیون تن گندله	۱۹۶
۹ سایر پروژه های توسعه و بهینه سازی شرکت ملی مس	افزایش بهره وری	۲۱۰
۱۰ طرح جامع آب	تامین و بهینه سازی مصرف آب و کنترل بساب مجتمع های مس سرچشمه، میدوک و مس سرچشمه	۲۷۵
۱۱ طرح جامع آب	تامین تجهیزات و انجام عملیات اجرایی نیرو رسانی به طرح های توسعه در مجتمع های سونگون، شهر بابک و سرچشمه	۱۳۹
۱۲ احداث کارخانه کنسانتره (خط ۷) - شرکت معدنی و صنعتی گل گهر	ظرفیت ۲ میلیون تن	۷۶
۱۳ طرح سرمایه گذاری احداث کارخانه کنسانتره توسعه ملی	تولید ۲،۵ میلیون تن کنسانتره آهن	۲۳۶
۱۴ احداث زغالشویی سوادکوه	تولید ۳۰۰ هزار تن کنسانتره زغال سنگ	۱۴
۱۵ تولید کنسانتره سنگ آهن جلال آباد - فکور صنعت	تولید ۶۲۰ هزار تن کنسانتره پرعیار	۲۰
۱۶ آماده سازی زیرساخت منطقه ویژه صنایع انرژی بر پارسینان - جاده ۱۴ کیلومتری	استقرار صنایع انرژی بر	۶
۱۷ آماده سازی زیرساخت منطقه ویژه صنایع انرژی بر پارسینان - احداث خط انتقال برق	استقرار صنایع انرژی بر	۱
۱۸ آماده سازی زیرساخت منطقه ویژه صنایع انرژی بر لامرد - آب و برق	استقرار صنایع انرژی بر	۷
۱۹ آماده سازی زیرساخت منطقه ویژه صنایع انرژی بر لامرد - فنس گمرک	استقرار صنایع انرژی بر	۱۱
۲۰ تکمیل روسازی شورجستان - قرارداد چینه ساز بیهق	ایجاد زیربنای بخش معدن	۲،۲
۲۱ راه اندازی معادن زغال سنگ گلپران و گلندرد	راه اندازی مجدد معدن، افزایش اشتغال و میزان تولید	۵
۲۲ تکمیل عملیات راه دسترسی به معادن الیگودرز - (قرارداد سازه نگین آزیموت)	ایجاد زیربنای بخش معدن	۱
۲۳ احداث مسیر دسترسی به معادن طرزه شاهرود - راه سازان توحید شمال شرق	ایجاد زیربنای بخش معدن	۱
۲۴ احداث بانددوم خواف سلامی - قرارداد گروه مشارکت ره ساز	ایجاد زیربنای بخش معدن	۳
۲۵ تکمیل عملیات راه دسترسی به معادن سیمان زاہل - قرارداد جهاد نصر سیستان	ایجاد زیربنای بخش معدن	۱
۲۶ گندله سنگ آهن بوتیا (میدکو)	ظرفیت ۲،۵ میلیون تن گندله سنگ آهن در سال	۱۶۷
۲۷ تجهیز معدن زغال سنگ بلوک ۴ پروده ۴ تپس (سامان فراز قشم)	تولید سالانه ۲۰۰ هزار تن زغال سنگ خام کک شو	۳۶
مجموع (میلیون دلار)		۲۹۷۷،۲

رئیس کمیته معدن کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی:

می‌توانیم آورده معادن را برابر کنیم

وقتی صحبت از معادن می‌کنیم نا خودآگاه در باره رنگین‌کمانی از ذخایر طبیعی ایران سخن گفته‌ایم؛ به صورتی که این تنوع مواد معدنی می‌تواند منابع سرشاری را برای اقتصاد کشورمان ایجاد کند.

در این زمینه بد نیست بدانیم اکنون تقریباً ۵۶۰۰ معدن در کشورمان وجود دارد و تنها حدود ۲ هزار معدن مشغول فعالیت هستند که شاهد مثالی غیر قابل انکار از بی‌توجهی کشور به اقتصاد معدن و صنایع وابسته به آن است. در این زمینه گفت‌وگویی با داریوش اسماعیلی، رئیس کمیته معدن کمیسیون صنایع و معادن مجلس داشته‌ایم که در ادامه می‌خوانیم.

گردش اقتصادی معادن ایران چقدر است؟

بر اساس برآوردهایی که داریم اقتصاد معادن ایران هم اکنون ۱۰۰ هزار میلیارد تومان به اقتصاد کشورمان کمک می‌کند در حالی که می‌توانیم با کمی برنامه‌ریزی این درآمد را به ۵ برابر یعنی ۵۰۰ هزار میلیارد تومان افزایش دهیم.

امتیاز معدنی ایران بیشتر در کدام مواد خلاصه شده است؟

ایران دارای مقادیر زیادی از انواع مواد معدنی است به صورتی که معروف شده ایران دارای جدول کاملی از مواد معدنی است. اما بر اساس سرمایه‌گذاری‌هایی که تاکنون انجام شده و بعضاً معدن جدی گرفته نشده است تنها در معادن سنگ آهن، مس، سرب و روی، طلا، کرومیت، زغال سنگ و سنگ آهک، گچ، نمک، و سیمان تولیدات متفاوتی را روانه بازار می‌کنیم.

شما به بی‌توجهی به معادن اشاره کردید، منظور شما چیست؟

بررسی سیاست‌های معدنی ایران از ابتدای انقلاب شکوهمند اسلامی تا امروز بیانگر این واقعیت است که به دلیل سهولت دسترسی به درآمدهای نفتی علی‌رغم امتیازات بالایی که معادن در کشورمان دارند هنوز نتوانسته‌ایم از جایگاه واقعی اقتصاد معدن بهره‌مند شویم.

دلیل اصلی این اتفاق مالکیت دولت بر معادن است؟

اگر چه دولت اصولاً نمی‌تواند مدیر خوبی برای فعالیت‌های اقتصادی باشد، اما آنجا که مالکیت معادن ایران به دلیل اینکه انفال حساب می‌شوند در اختیار دولت قرار داشته چنین اتفاقی افتاده و در اقتصاد معدن جایگاه مناسبی نداریم.

برای رفع این مشکل چه باید کرد؟

بر اساس اصل ۴۴ قانون اساسی باید خصوصی سازی در بخش معادن نیز ایجاد شود و بهترین شیوه واگذاری مدیریت معادن است. که در سال‌های اخیر این روند توسعه امیدوار و سایر نهاد اجرایی شده است.

کارشناسان بر این باورند مشکل اصلی معادن ایران اکتشاف است، نظر شما در این زمینه چیست؟

نظر کاملاً درستی است، اگر اکتشاف دقیقی از آنچه در اختیار داریم، نداشته باشیم چطور انتظار داریم جایگاه معدن مناسب باشد. من اعتقاد دارم باید در زمینه اکتشاف اقدامات بیشتری داشته باشیم. برآورد شده تنها ۳۰ درصد اکتشاف تجربه کرده‌ایم و هنوز ۷۰ درصد ناشناخته معدنی داریم. البته نباید فراموش کنیم هنوز اکتشافات عمقی ایران بسیار ناچیز است چون از ارتفاع بالا این اکتشافات صورت گرفته و تنها یک مورد از سوی ایمیدرو چندی پیش در ارتفاع ۱۵۰۰ متری صورت گرفت.

در زمینه ارتفاع اکتشافات چه فاصله‌ای با استانداردهای بین‌المللی داریم؟

اجازه دهید مثالی برای شما بزنم کشوری مثل کانادا که در بخش معدن بسیار مناسب عملکرد کرده و شناخته شده است هم اکنون ارتفاع ۲۵۰ متری اکتشاف را در کارنامه خود ثبت کرده در حالی که

بررسی سیاست‌های معدنی ایران از ابتدای انقلاب شکوهمند اسلامی تا امروز بیانگر این واقعیت است که به دلیل سهولت دسترسی به درآمدهای نفتی علی‌رغم امتیازات بالایی که معادن در کشورمان دارند هنوز نتوانسته‌ایم از جایگاه واقعی اقتصاد معدن بهره‌مند شویم.

ایران در خوشبینانه‌ترین حالت آنهم در بخش بسیار کوچکی در ارتفاع ۱۵۰۰ متری اقدام به اکتشاف کرده است.

اهمیت ارتفاع اکتشاف چیست؟

برای این منظور هم بهتر است با ذکر مثال به نتیجه برسیم. قبلاً ارتفاع اکتشافات ایران ۷ کیلومتر بوده است و در طول اکتشاف اخیر ایمیدرو که در ارتفاع ۱۵۰۰ متری بوده تنها ۲ میلیارد تن ذخایر بزرگ سنگ آهن آنهم تنها در یک منطقه کشف شده است. حالا خودتان می‌توانید اهمیت ارتفاع در اکتشاف را در نظر بگیرید. حالا نکته اینجاست که اگر قرار است بر اساس برنامه افق ۱۴۰۴ عمل کنیم باید حجم بیشتری از مواد معدنی را در اختیار داشته باشیم. مثلاً برای تولید ۵۵ میلیون تن فولاد چیزی حدود ۱۵۰ میلیون تن سنگ آهن نیاز داریم که با توجه به روند توسعه تولید فولاد در آینده ذخایر فعلی سنگ آهن ایران تنها می‌تواند برای ۲۰ سال کفایت کند.

آیا اکتشاف می‌تواند گزیننده‌های تازه‌ای برای تولید مواد معدنی و محصولات تکمیلی بر ایمان ایجاد کند؟ قطعاً؛ به عنوان مثال اکنون می‌توانیم در زمینه اکتشاف و تولید منیزیم متمرکز بشویم.

برسیم به جایگاه مجلس در اقتصاد معدن و صنایع معدنی، شما فعالیت مجلس را در این زمینه چگونه ارزیابی می‌کنید؟

با توجه به شرایط اقتصاد معدن و مواردی که تاکنون مطرح کردم اعتقاد دارم اگر مجلس نبود ۳۰ درصد از دستاوردهای فعلی را هم نداشتیم. مجلس بر اساس وظیفه ذاتی خود عملکرد خوبی داشته و با استفاده از کارگروه‌های کارشناسی و تخصصی در این بخش گام برداشته است که جدیدترین دستاورد هم نقشه راه معدنی کشورمان است.

این نقشه قرار بود مدتی پیش رونمایی شود چطور هنوز اقدامی صورت نگرفته است؟ همانطور که می‌دانید طی چند ماه اخیر شرایط خاصی

سرمایه‌گذاری در بخش آموزش یکی از نیازهای اصلی معادن کشورمان است به این ترتیب که برنامه‌ریزی شده است با ارتباط هر چه بیشتر معادن و مراکز علمی (دانشگاهها) این مهم را نیز محقق کنیم.

در کشورمان ایجاد شده که اهمیت این موارد باعث شد کمی از زمان‌بندی مورد نظر عقب باشیم اما هم اکنون پیش نویس نقشه در اختیار نمایندگان است و در اولین فرصت پس از تصویب این نقشه راه در اختیار وزارت صنعت، معدن و تجارت قرار خواهد گرفت.

اگر بخواهید دو مورد اصلی مطرح شده در این نقشه راه را بیان کنید به کدام موارد اشاره می‌کنید؟

اولین نکته مربوط به بازگشت صد درصدی درآمدهای حقوق دولتی معادن برای سرمایه‌گذاری مجدد در همین بخش است که باز هم بیشتر معطوف به اکتشاف بوده و دیگری مربوط به تشکیل شوراهای معادن استانی جهت تسریع در تصمیم‌گیری‌های معدنی بوده است. این در حالی است که در نقشه راه معدنی یاد شده نگاهی هم به معادن متروکه یعنی حدود ۲ هزار معدن داشتیم که برنامه‌ریزی شده است این معادن هم به چرخه تولید بازگردند.

برخی از کارشناسان بر این باورند موضوع آموزش هم یکی از نقاط ضعف معادن کشورمان است آیا در نقشه راه یاد شده بخشی هم در این باره دیده شده است؟

به نکته خوبی اشاره کردید، بله؛ اعتقاد داریم سرمایه‌گذاری در بخش آموزش یکی از نیازهای اصلی معادن کشورمان است به این ترتیب که برنامه‌ریزی شده است با ارتباط هر چه بیشتر معادن و مراکز علمی (دانشگاهها) این مهم را نیز محقق کنیم.

اجازه دهید به نکته‌ای که قبل از مطرح شدن این نقشه عنوان شده بود اشاره کنم، موضوع وزارت معدن آیا همچنان مطرح است؟

جایگاه مهم اقتصادی معادن اگر چه باعث شده در برخی از کشورها شاهد شکل‌گیری وزارت معادن باشیم اما همانطور که قبلاً اشاره کردم اکنون در شرایطی هستیم که شاید بهتر است به موارد مهم‌تری توجه داشته باشیم. چون با مطرح شدن چنین مواردی قطعاً روند فعالیت و مسئولیت‌پذیری نهادهای مربوطه ممکن است دستخوش تغییراتی شود که تبعات مناسبی نداشته باشد. به همین دلیل فعلاً چنین موضوعی مطرح نیست و در شرایط عادی شاید بر اساس تشخیص نمایندگان درباره آن سیاست‌گذاری شود.

آخرین سؤال اینکه آیا واقعا قانون معادن نیازمند بازنگری بوده یا خیر؟

ببینید؛ قوانین اصولاً نیازمند بازنگری و به‌روزرسانی هستند. شرایط و تحولات همگی عواملی هستند که می‌توانند قوانین موجود را کم اثر یا بلا استفاده کنند بنابراین لازم است بر اساس شرایط قوانین بازنگری شوند و در راستای دستیابی به اهداف تعیین شده دوباره تدوین و تصویب شوند. اما نباید فراموش کنیم اصولاً نکته‌ای که باید در نظر داشته باشیم نظارت بر اجرای قوانین است چون اصولاً قانون کم نداریم و در صورت بهبود آنها ضمانت‌دستیابی به اهداف تعیین شده اجرای صحیح و اصولی قوانین است.

افزایش بهره‌وری کلید حل مشکلات اقتصادی کشور

بهرام شکوری

رئیس کمیسیون معدن و صنایع معدنی اتاق بازرگانی ایران

در حال حاضر با نگرانی از بازگشت تحریم‌ها و احتمال بروز تنگناهای اقتصادی و اجتماعی، لزوم تکیه بر توانایی کشور برای عبور از مشکلات اقتصادی بیش از پیش حائز اهمیت می‌باشد. در حقیقت فشار تحریم‌ها از کانال محدودیت درآمدهای ارزی، اهداف خود را دنبال می‌نماید. این در حالیست که بخش معدن و صنایع معدنی کشور، با سهم ۱۹ درصد از صادرات غیر نفتی در سال ۱۳۹۶، بعد از صنعت و پتروشیمی، بیشترین سهم را در جذب درآمدهای ارزی داشته است. بنابراین نه تنها به منظور بهبود در وضعیت کسب و کار این حوزه، بلکه به دلیل اهداف کلان اقتصادی کشور، اهمیت به بخش معدن و صنایع زیرمجموعه آن از اهمیت بسزایی برخوردار است.

بنابراین به منظور تحقق این مهم، نیاز است تا دولت با رسیدگی و توسعه هر چه بیشتر زیرساخت‌های فیزیکی (جاده، ریل، آب و ...) و غیر فیزیکی (قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها، مالیات و ...)، به جای آنکه به عنوان رقیب بخش خصوصی منابع خود را اتلاف نماید، شرایط کسب‌وکار را برای فعالین بخش خصوصی مهیا سازد، چرا که دولت ما، کشور را گران اداره می‌کند و بخش عمده بودجه کشور صرف هزینه‌های جاری دولت می‌شود در حالی‌که می‌توان با انتقال مدیریت به جای واگذاری مالکیت شرکت‌های دولتی در غالب خصوصی‌سازی واقعی، بهره‌وری این بنگاه‌ها را افزایش داد تا در نتیجه کشور بتواند از این مرحله گذار اقتصادی با قدرت عبور نماید.

افزایش بهره‌وری تا حدی در تعیین جایگاه یک کشور در سطح جهان موثر است که کشوری مانند ژاپن با ۰٫۳ درصد از سطح کره زمین و ۱٫۷ درصد از جمعیت جهانی، توانسته است سهم ۱۰٫۸ درصد از ارزش افزوده بخش تولیدی جهان را کسب نماید در حالی‌که ایران، با داشتن ۱۰٫۱ درصد از سطح کره زمین و ۱۰٫۱ درصد از جمعیت جهانی، تنها ۰٫۵۵ درصد از ارزش افزوده بخش تولیدی جهان را به خود اختصاص داده است. ضعف در بهره‌وری کشور متأسفانه به وضوح در گزارش‌های جهانی سازمان بهره‌وری آسیایی قابل رویت بوده تا جاییکه در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ سهم بهره‌وری در رشد اقتصادی کشورمان کمتر از ۸ درصد بوده، در حالی‌که در سایر کشورهای عضو این سهم به طور میانگین ۴۰ درصد می‌باشد.

در بخش معدن و صنایع معدنی کشور نیز در شرایط و عادی اقتصادی استحصال ۷۰ درصدی کوب‌های غیر استاندارد از معادن سنگ ایران به لحاظ اقتصادی چندان حائز اهمیت جلوه نمی‌نمود، در حالی‌که با توجه به نیاز اقتصادی و سیاسی امروز کشور، بکارگیری همین ظرفیت‌های کوچک از اقتصاد کشور نیز مهم می‌باشد چرا که تولید همین کوب‌های غیر استاندارد و غیر گونیا، ۲۰ تا ۳۰ درصد راندمان تولید در بخش فرآوری را کاهش می‌دهد که با بهبود عملکرد در این زیربخش از حوزه معدن و صنایع معدنی می‌توان از اتلاف سرمایه‌های کشور جلوگیری نمود. به طوریکه از هر یک تن کوب سنگ ساختمانی غیر استاندارد، حدود ۸ متر مربع سنگ فرآوری شده تولید می‌شود در حالی‌که از یک تن کوب سنگ ساختمانی شش وجهی استاندارد حدود ۱۳ متر مربع سنگ فرآوری شده تولید می‌گردد، به عبارتی یعنی سنگ‌های کوب غیر استاندارد به ازای هر تن حدود ۵ متر مربع زیان ایجاد می‌نمایند. لذا با توجه به تولید سالانه ۸ میلیون تن کوب سنگ غیر استاندارد؛ میزان ضایعات تولید شده حدود ۴۰ میلیون متر مربع خواهد بود که با در نظر گرفتن قیمت هر متر مربع سنگ حدود ۴۰ هزار تومان، در یکسال همین بخش کوچک از معدن و صنایع معدنی کشور از سودی معادل ۱۶۰۰ میلیارد تومان چشم‌پوشی می‌نماید. در حقیقت بهبود و افزایش بهره‌وری کلید شکوفایی اقتصاد می‌باشد که یکی از مصادیق آن در بخش معدن و صنایع معدنی بهبود ریکاوری استخراج می‌باشد. به عنوان نمونه ریکاوری استخراج سنگ ساختمانی حدود ۲۵ تا ۳۰ درصد است که با برپایی نهضت بهره‌وری این ریکاوری به ۸۰ درصد خواهد رسید. همچنین در صنعت روی متوسط راندمان تولید در سطح جهانی ۹۶ درصد برآورد شده است در حالی‌که راندمان تولید این بخش در ایران ۸۵ درصد می‌باشد و انتظار می‌رود به ازاء یک درصد افزایش در راندمان صنعت روی کشور، بالغ بر ۱۲ میلیارد تومان سود، حاصل گردد.

تشکیل کنسرسیون‌های بزرگ مقیاس با مشارکت بنگاه‌های خرد مقیاس نیز از دیگر راهکارهای افزایش بهره‌وری در بخش معدن و صنایع معدنی کشور می‌باشد به خصوص در شرایطی که مسئله تأمین مالی به یکی از بزرگترین چالش‌های فعالین اقتصادی تبدیل گردیده و تولیدکنندگان ترجیح می‌دهند روند فعلی تولید خود را حفظ نموده تا اینکه بخواهند کار توسعه‌ای انجام دهند، لذا اجتناب از توسعه بنگاه‌های خرد مقیاس و در عوض تشکیل کنسرسیون‌های بزرگ معدنی، امکان اجرای طرح‌های بزرگ معدنی را به اتکالی توان داخلی و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های موجود، حتی در شرایط تحریم فراهم خواهد کرد.

بنابراین نخستین راهکار پیشروی بخش خصوصی جهت تکیه بر توانایی داخلی جهت حل مشکلات کلان اقتصادی کشور، افزایش بهره‌وری است. به عبارت دیگر، برپایی نهضت بهره‌وری در تحقق اهداف خرد و کلان کشور چه در حوزه معدن و چه در سایر حوزه‌های کشور، نه تنها راه‌گشاز از تبعات تحریم‌های بین‌المللی خواهد بود بلکه شکوفایی اقتصادی کشور را نیز به همراه خواهد آورد.

گفت‌وگو

یادداشت

عملیاتی شدن تکنولوژی بومی سازی شده پرد در طرح‌های

حسین عزیز طانمه
مدیر مهندسی شرکت MME

آهن اسفنجی ماده اولیه تولید فولاد خام توسط کوره‌های قوس الکتریکی است و ایران به عنوان یکی از بزرگ‌ترین تولیدکننده آهن اسفنجی جهان از تکنولوژی‌های گوناگونی برای تولید این محصول میانی در کشور استفاده می‌کند.

شرکت مهندسی معادن و فلزات (MME) - که در سال ۱۹۹۶ میلادی توسط هلدینگ آسکو تک متعلق به ایمیدرو در شهر دوسلدورف آلمان تاسیس شد - با بهره‌گیری از سال‌ها تجربه کارشناسان و متخصصان خود در زمینه راهبری، تعمیرات و نگهداری کارخانجات کشورها، توانست تکنولوژی جدید PERED را در سال ۲۰۰۶ میلادی در کشور آلمان و ایران توسعه داده و ثبت کند. تکنولوژی احیای مستقیم PERED به عنوان یک تکنولوژی جوان در این صنعت، از آن تاریخ پا به عرصه وجود گذاشته و با توجه به اینکه آخرین تکنولوژی ارائه شده در زمینه احیای مستقیم به شمار می‌رود، بسیاری از مشکلات و معایب سایر تکنولوژی‌ها را رفع کرده و قابلیت‌های تکنولوژی‌های پیشین را ارتقا داده است.

تکنولوژی پرد، امکان تولید محصولات متنوع آهن اسفنجی HDR، HBI، DRI یا ترکیبی از آنها را براساس نیاز مشتری ایجاد کرده است. برای تولید محصولات در تکنولوژی پرد، می‌توان از گاز طبیعی یا گاز سنتز استفاده کرد. واحدهای احداث شده با این تکنولوژی دارای ظرفیت ۳۰۰ هزار تا ۳ میلیون تن در سال آهن اسفنجی هستند.

در تولید آهن اسفنجی با روش PERED موارد زیر در مقایسه با روش‌های دیگر مدنظر اجرا شده است: الف - تخصیص سرمایه گذاری اولیه کمتر و نیز افزایش سهم سرمایه گذاری داخلی توأم با بومی سازی تکنولوژی احیا (PERED).

ب - بهبود شاخص‌های زیست محیطی (درصد پایین گازهای آلاینده در گازهای خروجی به اتمسفر و نیز کاهش دما).

ج - بهبود شاخص‌های انرژی و مصارف (کاهش مصرف آب، گاز و برق به ازای هر تن تولید آهن اسفنجی).

د - پذیرش گستره وسیع‌تر مواد خام با آنالیز، ترکیبات و اندازه‌های متفاوت به عنوان خوراک اولیه کارخانه آهن اسفنجی و تطابق طراحی با شرایط اقلیمی ایران

ه - کاهش هزینه نگهداری و تعمیرات (نیروی انسانی، ابزارآلات و کاهش تجهیزات دور، نصب معکوس ریکوپراتور و حذف یکی از کلوخه شکن‌ها...).

راه اندازی ۳ واحد احیای مستقیم به روش پرد در ایران

با راه اندازی نخستین پروژه PERED در سال ۱۳۹۶ در شادگان و نیز دومین و سومین پروژه در میانه و نی ریز، شکوه و اقتدار این طرح ایرانی نمایان شد. واقعیت این است که تکنولوژی پرد به طور کامل در اختیار ایران است و واحدهای داخلی از پرداخت هزینه‌های حق لیسانس معاف خواهند بود و بدون نیاز به کسب اجازه از سایر کشورها یا شرکت‌های خارجی قادر به اجرای پروژه در سایر کشورهای جهان هستند و هرگونه بهبود و افزایش ظرفیت و اصلاح را می‌توانند بدون نیاز به کسب اجازه اعمال کنند. همانطور که پروژه احیای مستقیم PERED در کشور چین با محصول HBI در حال اجراست.

در حال حاضر، با راه اندازی سه واحد احیای مستقیم استانی به روش PERED، جایگاه بسیار خوبی برای این تکنولوژی بوجود آمده است و نتایج حاصله از پلنت‌های اجرا شده توسط تکنولوژی PERED نشان می‌دهد که نه تنها از لحاظ تکنولوژیکی، این طرح قابل رقابت با سایر تکنولوژی‌هاست بلکه از لحاظ عملکردی نیز از رقیبانی پیشی گرفته و فضای جدیدی را برای صادرات تکنولوژی به سایر کشورها ایجاد کرده است.

لذا با توجه به نتایج بسیار خوب حاصل شده و بومی بودن این تکنولوژی، بازارهای جدیدی برای این تکنولوژی در داخل و خارج از کشور ایجاد شده است. نکته حائز اهمیت در این خصوص آن است که با توجه به سیاست‌های کشور مبنی بر استفاده حداکثری از توان داخلی، جهت گیری و سیاست گذاری‌های کلان باید به نحوی باشد که ساخت سایر پلنت‌های احیای مستقیم در کشور بر مبنای استفاده از تکنولوژی PERED - مزایای قابل توجهی نسبت به روش‌های مشابه دارد - انجام پذیرد.

گذری بر دوره‌های متعدد ریاست جمهوری ایران

جزئیات تحولات زنجیره ارزش فولاد کشور

ذوب آهن، نخستین معدن سنگ آهن آماده بهره‌برداری شد.

اینکه فعالیت معدنی در بخش سنگ آهن و فولاد از کجا آغاز شد نیز به همین سناریو بازمی‌گردد. برای تکمیل فضای حاکم بر فرآیند فولادسازی در کشور، مروری بر وضعیت اقتصاد معدن قبل از انقلاب و بعد از انقلاب با تمرکز بر عملکرد دولت‌های سازندگی، اصلاحات، اصولگرا و ... و اقداماتی که صورت گرفته است، داریم.

در همین راستا «هادی بشیراد» مدیر امور اداری و منابع انسانی چادرملو که در حوزه معدن و فولاد از مدیران با سابقه به شمار می‌رود، در خصوص تاریخچه فعالیت معدنی در حوزه سنگ آهن به گفت‌وگویی نشست است. در این گفت‌وگو بشیراد به مواردی نظیر میزان تولید، روش‌های تولید، وضعیت و تحولات سنگ آهن در اقتصاد ایران و نقش سنگ آهن در تولید فولاد و مزیت‌های اقتصادی و اجتماعی این صنعت اشاره دارد.

در ادامه هادی بشیراد به پرسش‌های مطرح شده پاسخ می‌دهد.

ایران سرزمینی دارای منابع خدادادی است منابعی که امروز در تحریم‌های پیش رو می‌توانند باری دهنده اقتصاد کشور باشند. اگر چه نفت در این مجموعه جای دارد اما همان ذخیره‌هایش و تکیه اقتصاد به آن سبب شده تا امروز فشارهایی را بر اقتصاد ایران وارد سازند، اما آنچه با مطالعه اقتصاد معدن کشور می‌توان دریافت، این است که سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در بخش معدن و صنایع معدنی مسیر نجات اقتصاد کشور را بازگذاشته است.

امروز پرونده اقتصاد معدن را از سال ۱۳۴۷ می‌گشاییم همان روزهایی که عملیات اجرایی اولین کارخانه ذوب آهن ایران در شهر اصفهان، آغاز شد. کوره بلند کارخانه ذوب آهن اصفهان با تامین مواد اولیه مورد نیاز آن از معدن سنگ آهن، بافق صورت گرفت و در اواخر سال ۱۳۵۰ بهره‌برداری از آن شروع شد.

معدن سنگ آهن چغارت در حوزه بافق در آن زمان تنها معدن تولیدکننده سنگ آهن دانه‌بندی شده (LUMP ORE) و ریزدانه (FINE ORE) به ظرفیت سالانه یک میلیون تن بود. بنابراین با شروع عملیات اجرایی کارخانه

با توجه به بحران های ایجاد شده در انقلاب، تولید فولاد ایران در ایران به طور رسمی از چه زمانی آغاز شد؟

پس از راه اندازی و بهره برداری از اولین کارخانه ذوب آهن ایران در اصفهان، اجرای طرح های توسعه و افزایش ظرفیت کارخانه مزمور و همزمان توسعه و تجهیز معادن جدید ذغال سنگ و سنگ آهن در برنامه های اجرایی قرار گرفت. طبق برنامه های پیش بینی شده، طرح توسعه کارخانه ذوب آهن در ۲ مرحله، ابتدا از مقدار ۶۰۰ هزار تن به ۱/۹ میلیون تن و در مرحله بعدی ظرفیت کارخانه تا ۴ میلیون تن می بایست اجرا می شد که طرح مرحله اول در سال ۱۳۵۱ شروع شد.

متعاقباً در سال ۱۳۵۱ در برنامه ریزی های انجام شده برای ایجاد صنایع فولاد در ایران مقرر شد با توجه به منابع غنی گاز و سنگ آهن در کشور و از طرفی مشکلات مربوط به تامین ذغال سنگ و مسائل زیست محیطی، طرح های آتی ایجاد صنایع فولاد کشور به روش احیای مستقیم (Direct Reduction) احداث شود.

در این فرآیند تولید نیاز به مصرف کنسانتره سنگ آهن با عیار آهن (Fe) بیش از ۶۷ درصد بوده است تا پس از تبدیل به گندله، قابل مصرف در صنایع فولاد به روش فوق باشد، لذا احداث کارخانه های فرآوری و تجهیز معادن جدید سنگ آهن به منظور

پرعیار سازی و کاهش فسفر در برنامه های اجرایی کشور قرار گرفت.

ذکر این نکته ضروری است که در حال حاضر در کشورهای جهان حدود ۷۴/۴ درصد صنایع فولاد به روش کوره بلند یا کنورتور اکسیژنی و ۲۵/۱ درصد به روش کوره های قوس الکتریکی و ۰/۵ درصد سایر است و از مقدار ۲۵/۱ درصد به روش کوره قوس الکتریکی فقط حدود ۵ درصد با مصرف آهن اسفنجی مبادرت به تولید فولاد می کنند که علت بیشتر آن کمبود کنسانتره سنگ آهن و منابع گاز در اکثر کشورها در جهان و تولید محدود آهن اسفنجی است به طوری که همانگونه که در جداول پیوست مشخص شده است، حداکثر تولید آهن اسفنجی جهان تاکنون حدود ۷۲-۷۰ میلیون تن بوده

هم اکنون در ایران فقط کارخانه ذوب آهن اصفهان به روش کوره بلند و مجتمع های فولاد سازی مبارکه، سبلا، فولاد خوزستان، فولاد خراسان، فولاد هرمزگان، فولاد ارفع، فولاد غدیر ایرانیان و فولاد آلیاژی و فولاد چادرملو به روش احیای مستقیم (مصرف آهن اسفنجی) مبادرت به تولید فولاد می کنند.

طرح های ایجاد واحدهای احیای مستقیم در کشور مورد توجه مسوولان صنعتی کشور قرار گرفته است و در سال ۲۰۱۷ طبق آمارهای جهانی ایران با تولید ۲۰/۵ میلیون تن پس از هندوستان با تولید ۲۵/۸ میلیون تن بزرگ ترین تولید کننده آهن اسفنجی

در جهان بوده است تولید فولاد در ایران از مقدار ۶۰۰ هزار تن در سال ۱۳۵۶ و یک میلیون تن در سال ۱۳۶۸ (نخستین سال انتخاب اکبر هاشمی رفسنجانی به عنوان ریاست جمهوری ایران پس از فوت امام خمینی (ره)) به مقدار ۲۱/۸۸ میلیون تن در سال ۱۳۹۶ افزایش یافته است.

هم اکنون ایران یکی از بزرگ ترین تولید کنندگان فولاد در خاورمیانه و طبق آمار سال ۲۰۱۷ سیزدهمین کشور بزرگ تولید فولاد با مقدار ۲۱/۷۳ میلیون تن در جهان است و ایران در بین کشورهای منا (MENA) در ردیف اول و در میان کشورهای اسلامی بعد از ترکیه رتبه دوم را دارد و سرمایه گذاری های کشور در اجرای طرح های جدید و توسعه و افزایش ظرفیت ها و استفاده از حداکثر ظرفیت های ایجاد شده موجب خواهد شد که در سند چشم انداز ۱۴۰۴ (۲۰۲۵ میلادی) ایران ششمین تولید کننده فولاد جهان باشد.

در روش احیای مستقیم چه برنامه ای پیش رو قرار داشت و به چه نتیجه ای منتهی شد؟

در برنامه ریزی های انجام شده در سال ۱۳۵۱ مقرر شد با توجه به منابع غنی گاز در کشور و مشکلات تامین ذغال سنگ مصرفی و مسائل زیست محیطی، طرح های آتی و جدید صنایع فولاد در کشور عمدتاً به روش احیای مستقیم (DIRECT REDUCTION) احداث شود.

استفاده از این روش تولید نیاز به مصرف کنسانتره سنگ آهن با عیار (Fe) بالاتر از ۶۷ درصد داشته تا پس از تبدیل به گندله قابل مصرف باشد، لذا احداث کارخانه های فرآوری به منظور پرعیار سازی و کاهش میزان فسفر سنگ آهن هم در برنامه های اجرایی کشور قرار گرفت.

طرح مجتمع فولاد اهواز با ظرفیت تولید سالانه ۱/۵ میلیون تن فولاد، اولین طرح تولید فولاد به روش احیای مستقیم در کشور بود.

در زمان اجرای این طرح پیش بینی شده بود که با راه اندازی و بهره برداری از مجتمع فولاد اهواز در سال ۱۳۵۶ (دوران قبل از انقلاب) تامین کنسانتره سنگ آهن مصرفی آن از منابع داخلی امکان پذیر نیست از این رو مسوولان صنعتی وقت کشور به این نتیجه رسیدند که تا زمان راه اندازی و بهره برداری از معادن داخلی، کنسانتره سنگ آهن مصرفی آن از محل واردات از شرکت هندی کودرموخ تامین شود. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، اجرای طرح عظیم تجهیز معادن سنگ آهن گل گهر و چادرملو در برنامه های اجرایی شرکت ملی فولاد ایران قرار گرفت تا سریعاً اجرا و کشور از واردات کنسانتره سنگ آهن بی نیاز شود.

ذکر این نکته ضروری است که در فاصله زمانی قبل از راه اندازی و بهره برداری از معادن سنگ آهن گل گهر و چادرملو، شرکت ملی فولاد ایران به علت لغو قرارداد با شرکت کودرموخ هندوستان با مشکل تامین کنسانتره سنگ آهن مواجه بود، در حالی که دو طرح عظیم فولاد خوزستان با ظرفیت تولید ۱/۵ میلیون تن و فولاد مبارکه با ظرفیت تولید ۲/۸ میلیون تن در مراحل نهایی اجرایی و تکمیل عملیات نصب بودند (فولاد خوزستان اولین مجتمع تولید آهن و فولاد کشور به روش احیای مستقیم و کوره قوس الکتریکی است که در ۱۲ فروردین سال ۱۳۶۸ به دست مبارک مقام معظم رهبری در زمان مسئولیت ریاست جمهوری ایشان افتتاح گردید)،

به علت آماده نبودن معادن داخلی، نهایتاً هر دو طرح در شروع راه اندازی به ترتیب در سال های ۱۳۷۰ و ۱۳۷۲ ناگزیر به واردات سنگ آهن برای بهره برداری شدند.

(این رویدادهای صنعتی در حالی رخ داد که ششمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ایران، انتخاباتی بود که برای تعیین رئیس جمهوری ایران پس از یک دوره ریاست جمهوری علی اکبر هاشمی رفسنجانی در ۲۱ خرداد ۱۳۷۲ برگزار شد).

خوشبختانه با اجرا و اتمام عملیات تجهیز معادن سنگ آهن گل گهر و چادرملو و شروع عملیات تولید شرکت های فوق به ترتیب در سال های ۱۳۷۳ و ۱۳۷۷ (دوران سازندگی) به تدریج از میزان واردات کنسانتره سنگ آهن کاسته و سنگ آهن مصرفی صنایع فولاد به روش احیای مستقیم از منابع داخلی تامین و همچنان ادامه دارد. در سال های اخیر همزمان با اجرای برنامه های توسعه و افزایش ظرفیت تولید فولاد کشور، طرح های جدید و توسعه و افزایش ظرفیت کنسانتره سنگ آهن، نیز اجرا و در حال حاضر کل نیازهای مجتمع های فولاد سازی کشور به کنسانتره سنگ آهن از محل تولیدات داخلی قابل تامین هستند.

طرح های ایجاد و توسعه و افزایش ظرفیت تولید فولاد بیشتر در مناطقی از جهان اجرا می شود که قادر به تولید با قیمت های مناسب و رقابت پذیر در سطح جهانی باشند.

از چگونگی تحولات سنگ آهن در ایران و جهان تعریف کنید؟ ایران چه جایگاهی را در دنیا کسب کرد؟

کشور ایران به دلیل وجود منابع و ذخایر طبیعی (نفت، گاز، مواد معدنی) در ردیف کشورهای غنی منابع طبیعی قرار دارد. به نحوی که در رده بندی کشورهای جهان از نظر مواد معدنی جزو ۱۵ کشور اول قرار گرفته است. بر اساس گزارشات و اطلاعات موجود ایران دارای ۵۷ میلیارد تن ذخایر احتمالی و ۳۷ میلیارد تن ذخایر قطعی است که حدود ۷ درصد ذخایر کلی جهان است.

به رغم وجود منابع غنی مواد معدنی نقش معادن در اقتصاد کشور ناچیز بوده و طبق آمارهای اعلام شده سهم معدن و صنایع معدنی از تولید ناخالص داخلی کشور حدود ۷ درصد است.

با عنایت به مقدمه فوق، سنگ آهن مهم ترین بخش معدنی ایران است که بر اساس گزارش مرکز آمار ایران حدود ۵۰ درصد ارزش افزوده بخش معدن مربوط به این بخش است و از طرفی ۱۹/۶ درصد اشتغالزایی بخش معدن ایران به معدن کاری سنگ آهن تعلق دارد.

نقش سنگ آهن و پایهریزی سرمایه گذاری ها در این بخش و در تولید فولاد را چگونه ارزیابی می کنید؟

سنگ آهن یکی از فراوان ترین عناصر فلزی موجود در زمین است. طبق بررسی های به عمل آمده اکسید آن، حدود ۵ درصد از پوسته زمین را تشکیل می دهد. این ماده معدنی، به عنوان ماده اولیه اصلی تولید فولاد بوده و بیشترین سهم هزینه را در قیمت تمام شده فولاد دارد. طبق اطلاعات کسب شده در کشور چین حدود ۲۹ درصد، کشورهای اروپایی ۳۱ درصد و در ایران به طور متوسط ۴۳ درصد قیمت تمام شده تولید فولاد را، هزینه تامین سنگ آهن تشکیل می دهد به عبارت دیگر سهم هزینه سنگ آهن از کل

با توجه به حجم زیاد مصرف سنگ آهن، عدم اتکالی به واردات این ماده اولیه معدنی همواره کشور را از بروز بحران های جهانی در عرضه و تقاضا، نوسانات قیمت ها، مشکلات حمل و نقل دریایی، توقف فروش آن توسط کشورهای صادر کننده و در نهایت حربه تحریم، مصون نگه می دارد.

مواد اولیه مصرفی در تولید اسلب در مجتمع های فولاد سازی کشور (مبارکه، خوزستان، هرمزگان) حدود ۸۷-۸۰ درصد است.

به همین دلیل یکی از مزیت های مهم اقتصادی برای مجتمع های فولاد سازی کشور، استفاده از سنگ آهن داخلی است زیرا این استفاده نقش عمده ای در کاهش قیمت تمام شده و همچنین صرفه جویی ارزی در تولید فولاد را به دنبال دارد.

از طرفی با توجه به حجم زیاد مصرف سنگ آهن، عدم اتکالی به واردات این ماده اولیه معدنی همواره کشور را از بروز بحران های جهانی در عرضه و تقاضا، نوسانات قیمت ها، مشکلات حمل و نقل دریایی، توقف فروش آن توسط کشورهای صادر کننده و در نهایت حربه تحریم، مصون نگه می دارد.

همچنین فراوانی فوق العاده آهن و پراکنش مطلوب این کانی در سطح کره زمین و استفاده از آن جهت تولید فولاد، آن را به پرمصرف ترین ماده معدنی فلزی تبدیل کرده است.

امروزه صنایع فولاد در ردیف صنایع بزرگ با تکنولوژی عظیم و پیشرفته محسوب و به علت تاثیر زیادی که در جهت توسعه سایر صنایع کشور دارد، صنعت مادر نیز نامیده می شود و هر کشور که مراحل اولیه توسعه و ایجاد زیربنای را سپری می کند باید اقدام به ایجاد صنایع مادر کند، زیرا محصولات این صنعت یا به صورت کالاهای مصرفی مورد استفاده قرار می گیرند و یا به صورت محصول واسطه ای در صنایع دیگر به کالاهای نهایی مصرفی تبدیل

خواهد شد.

اگرچه تکنولوژی امروزی، موادی ساخته است که می توان از آن به عنوان جایگزین آهن و فولاد نام برد، اما در عمل هیچ یک از مواد به اندازه این ماده کاربرد نداشته است. از طرفی به رغم بحران هایی که در زمان هایی منجر به کاهش میزان مصرف سنگ آهن و تولید فولاد و قیمت های آن در بازارهای جهانی شد، (مشابه بحران اقتصادی جهان در اواخر سال ۲۰۰۸ میلادی و تصور می شد که عصر فولاد رو به پایان رسیده است) لیکن تولید و مصرف فولاد در جهان همچنان سیر صعودی را طی کرده و آمارها مبین این امر است زیرا میزان تولید و مصرف فولاد یکی از شاخص های مهم توسعه اقتصادی کشورها بوده و کشوری را در جهان نمی توان یافت که بدون صنعت فولاد در زمره کشورهای صنعتی قرار گرفته باشد به نحوی که هم اکنون ۶۶ کشور جهان که در ردیف کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه هستند مبادرت به تولید فولاد کنند.

باید به این موضوع توجه داشت که طرح های ایجاد و توسعه و افزایش ظرفیت تولید فولاد بیشتر در مناطقی از جهان اجرا می شود که قادر به تولید با قیمت های مناسب و رقابت پذیر در سطح جهانی باشند.

به عبارت دیگر این مناطق باید از مزیت های نسبی که مهم ترین آن وجود معادن سنگ آهن با ذخایر مطلوب، سایر مواد اولیه معدنی، انرژی، نیروی انسانی ماهر و نزدیکی به بازارهای مصرف است برخوردار بوده و محدودیت های کمتری نیز در مسائل محیط زیست داشته باشند. به همین دلیل کشورهایی که از مزیت های فوق به خصوص معادن سنگ آهن برخوردار نیستند تمایل به سرمایه گذاری و مشارکت با کشورهای دارای مزیت نسبی در امر تولید سنگ آهن و فولاد را نشان می دهند.

نهایت آنکه وجود مزیت های نسبی که بیشتر شامل مود اولیه (به خصوص سنگ آهن و ذغال سنگ) و منابع انرژی و نیروی انسانی ماهر است از شرایط لازم احداث این صنعت است.

در گذشته های دور، نزدیکی معادن به کارخانه ها هم از ضرورت ها بود لیکن امروزه با تحولات چشمگیری که در بخش حمل و نقل ایجاد شده این عامل چندان نقش مهمی نداشته و صنعت فولاد جهت تداوم در امر تولید، ناگزیر به تامین سریع مواد اولیه به خصوص سنگ آهن از بازارهای داخل و خارج از کشور است.

آمار ذخایر سنگ آهن در جهان و ایران چه ارقامی هستند و ذخایر قطعی را اعلام بفرمایید؟

ذخایر قطعی جهان بالغ بر ۳۵۰ میلیارد تن است. بیشتر ذخایر سنگ آهن در کشورهای اوکراین ۶۸ میلیارد تن، روسیه ۳۳ میلیارد تن، چین ۵۶ میلیارد تن، استرالیا ۷۰ میلیارد تن، برزیل ۴۶ میلیارد تن و قزاقستان ۱۹ میلیارد تن وجود دارد این کشورها ۲۹۲ میلیارد تن (حدود ۸۳/۴ درصد) از ذخایر جهان را دارا هستند، کشور چین با ذخایر تایید شده حدود ۵۶ میلیارد تن (ارقام تایید نشده تا ۱۰۰ میلیارد تن) طی سال های اخیر سرمایه گذاری های زیادی در اکتشافات انجام داده است. حدود ۶۷ درصد ذخایر چین شامل سنگ آهن کم عیار (حدود ۳۵-۳۰ درصد) است.

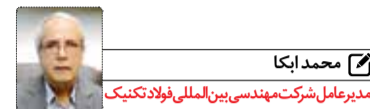
کشور جمهوری اسلامی ایران با دارا بودن ذخایر سنگ آهن (که بر اساس آخرین مطالعات و بررسی های انجام شده، ذخایر زمین شناسی آن بالغ بر ۵/۲ میلیارد تن و ذخایر قطعی آن حدود ۲/۸ میلیارد تن برآورد شده است) یکی از مناطق بالقوه ایجاد و توسعه صنایع فولاد بوده و طی سال های اخیر، برنامه های عمده و اساسی برای افزایش تولید سنگ آهن و فولاد اجرا شده است.

تولید سنگ آهن در ایران در شرکت های عمده تحت پوشش ایمیدرو از مقدار یک میلیون تن در سال ۱۳۵۸ به ۴۵/۷ میلیون تن در سال ۱۳۹۶ افزایش یافته است. سهم کنسانتره در کل تولیدات سنگ آهن فوق، معادل ۸۵/۷ درصد است.

در مورد مقدار تولید سال ۱۳۹۶ سنگ آهن در معادن بزرگ و عمده، نسبت به سال ۱۳۹۵ از رشد مطلوبی برخوردار بوده و از طرفی افزایش قیمت ها باعث رونق سنگ آهن فراهم شد که علاوه بر تامین نیازهای مجتمع های فولاد سازی به سنگ آهن مازاد تولید بر مصرف داخلی آن صادر شد. از طرفی بخش خصوصی که معادن کوچک را در اختیار دارند و بیشتر تولید کننده سنگ آهن های دانه بندی شده و متکی به صادرات هستند پس از یک دوره رکود طی سال های ۲۰۱۵-۲۰۱۴ (دوران ریاست جمهوری دکتر روحانی) که به علت کاهش قیمت های جهانی با تعطیلی و کاهش پرسنل مواجه بودند، در سال گذشته با افزایش تولید و صادرات تا اندازه ای از حالت رکود خارج شدند.

دیدگاه

عملکرد اقتصادی بخش معدن در دولت‌ها

محمد اکباری

مدیرعامل شرکت مهندسی بین‌المللی فولاد تکنیک

متوسط ۱۸ درصد گواهی کشف رشد داشت. در دوران فوق تعداد ۲,۳۸۹ فقره پروانه‌های بهره‌برداری صادر شد و تعداد پروانه‌های بهره‌برداری در سال ۱۳۷۶ به ۶۳۶ فقره رسید که نسبت به سال ۱۳۷۰ ۱۵,۸ درصد رشد داشت.

■ ارزش سرمایه‌گذاری معادن از حدود ۱۰۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۰ به حدود ۵۳۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۶ افزایش یافت. در عین حال این سرمایه‌گذاری باعث شد تا پایان سال ۱۳۷۶ میزان اشتغال در معادن کشور به ۵۶ هزار نفر برسد و تعداد معادن از ۱۹۲۰ عدد در سال ۱۳۷۰ به ۲۷۰۴ عدد در سال ۱۳۷۵ افزایش یابد.

■ ارزش افزوده ایجاد شده نیز در بخش معدن به قیمت جاری از ۳۶۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۰ به ۱۵۹۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۶ رسید و در مجموع سهم ارزش افزوده بخش معدن در کل تولید ناخالص داخلی در پایان دوران سازندگی عدد ۰/۱۶ درصد را به خود اختصاص داد.

■ ■ ■

با گذر از دوران سازندگی، دوران اصلاحات آغاز شد. شروع این دوران تقریباً مقارن تدوین برنامه سوم و چهارم توسعه کشور می‌باشد. برنامه سوم توسعه با شعار توسعه پایدار و رویکرد چهارم با رویکرد رشد پایدار اقتصادی و دانایی محور و رویکرد جهانی در شرایطی تدوین شد که اصلاح طلبی بستر فکری دولت حاکم بود. با توجه به دیدگاه‌های حاکم بر تدوین برنامه‌های توسعه دور از انتظار نیست که اهداف و برنامه‌های کلان توسعه کشور عملکرد بخش‌های مختلف اقتصادی را تحت تاثیر قرار دهد. در این برهه از تاریخ کشور (سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴) شاخص‌های مرتبط با بخش معدن عملکردی را ثبت نموده‌اند که در ادامه مرور می‌شود:

■ در دوران فوق تعداد ۹۶۳ فقره پروانه اکتشاف صادر شده در سال ۱۳۷۶ به ۱۵۷۵ فقره صادر شده در سال ۱۳۸۴ افزایش یافت و بدین ترتیب ۶۳ درصد رشد در صدور پروانه اکتشافی به وجود آمد. تعداد گواهی کشف نیز از ۱۸۷ فقره به ۵۰۸ فقره تا پایان سال ۱۳۸۴ رسید و بدین ترتیب این نماگر رشد ۱۳,۳ درصد را تجربه نمود. همچنین در دوران فوق تعداد ۵۴۰۶ فقره پروانه بهره‌برداری صادر شد و تعداد پروانه‌های بهره‌برداری در سال ۱۳۸۴ به ۶۵۴ فقره رسید که نسبت به سال ۱۳۷۶ برابر با ۰,۳ درصد رشد داشت.

■ ارزش سرمایه‌گذاری انجام شده در معادن از حدود ۵۲۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۶ به حدود ۲۵۵۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۴ افزایش یافت. بدین ترتیب ۶۲۰ عدد معدن در این بازه زمانی به بهره‌برداری رسید و تعداد معادن در حال بهره‌برداری به ۳۲۲۴ عدد افزایش یافت.

■ ارزش افزوده ایجاد شده نیز در بخش معدن به قیمت جاری از ۱۵۹۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۶ به

بخش معدن در حکم موتور پیشران اقتصاد محسوب می‌شود و نقش بخش معدن در شکل‌گیری، ایجاد و توسعه بسیاری از صنایع کشور انکارناپذیر می‌باشد. از این رو است که در مهمترین اسناد بالادستی کشور از جمله سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ اهداف ویژه‌ای برای این بخش در کنار بخش صنعت در نظر گرفته شده و همواره جایگاه ویژه‌ای در سیاست‌گذاری دولت‌ها به خود اختصاص داده است. چشم‌انداز کلی بخش صنعت و معدن در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله به قرار زیر می‌باشد:

کسب جایگاه نخست اقتصادی و صنعتی با ویژگی توسعه‌یافتگی بر پایه فناوری پیشرفته، نوآور، بالنده و آینده‌نگر، خودکفایی در تامین کالاهای راهبردی، صادرات گرا و تامین‌کننده بخش قابل توجهی از نیاز ارزی کشور، متوازن در مناطق مختلف کشور بر پایه قابلیت‌ها و مزیت‌های منطقه‌ای، بهره‌ور در حد مطلوب از منابع در اختیار، هم‌افزا در قالب شبکه‌ها، خوشه‌ها و زنجیره‌ها و منطبق با استانداردهای بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی

نوشتار زیر مروری بر عملکرد بخش معدن در دوران پس از جنگ از منظر نماگرهای اقتصادی دارد.

با اتمام جنگ تحمیلی و شروع هشت سال دوران سازندگی و به دلیل نیاز کشور به توسعه و آبادانی، برنامه اول و دوم توسعه با تمرکز بر سازندگی و آزادسازی اقتصادی آغاز شد. مهمترین اهداف برنامه اول و دوم همزمان با حاکمیت دولت سازندگی، بازسازی خسارت‌های ناشی از جنگ، بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود با کمک دولت و سرمایه‌گذاری دولتی، تثبیت دستاوردهای برنامه اول توسعه، ایجاد ثبات در روندهای اقتصادی کشور و کاهش بار تحولات اقتصادی بر جامعه بود. در دوران سازندگی که از سال ۱۳۶۸ آغاز و تا سال ۱۳۷۶ ادامه یافت به دلیل سرمایه‌گذار پهای انجام شده در بخشهای زیربنایی و در تولید در راستای دستیابی به اهداف کلان برنامه‌های توسعه، بخشهای مختلف اقتصادی از جمله بخش معدن رشد‌های مثبتی را تجربه نمودند. عملکرد بخش معدن را در دوران مذکور در چند شاخص می‌توان مورد ارزیابی قرار داد.

◀ در فاصله سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۶ تقریباً منطبق با دوران سازندگی؛

■ در طول دوران فوق تعداد ۶,۶۱۵ فقره پروانه اکتشاف و تعداد ۹۴۸ فقره گواهی کشف صادر شد. بدین ترتیب در دوره سال‌های ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۶ به طور متوسط هر سال ۹۴۵ فقره پروانه اکتشاف و ۱۳۵ فقره گواهی کشف صادر شد. بنابراین در بازه زمانی فوق به طور متوسط ۱۴ درصد پروانه‌های اکتشاف و

تعداد پروانه‌های بهره‌برداری صادر شده در فاصله سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ برابر ۲۴۱۵ فقره بوده که به طور متوسط سالانه ۶۰۴ فقره پروانه بهره‌برداری صادر شده است.

■ رشد سرمایه‌گذاری در بخش معدن از ۱۲۹۰۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به ۲۹۴۲۰ میلیارد ریال افزایش یافت و متوسط نرخ رشد ۵۰ درصد را در این بازه زمانی سه ساله تجربه نمود. ارزش افزوده خلق شده توسط بخش معدن در سال ۱۳۹۴ نسبت به سال ۱۳۹۲ کاهش یافت. رقم ارزش افزوده در سال ۱۳۹۲ معادل با ۹۳۴۳۲ میلیارد ریال بوده که به ۸۴۰۷۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۴ کاهش یافته است.

■ ■ ■

به طور کلی با وجود اهمیت بخش معدن و علی‌رغم پتانسیل‌های معدنی ایران، سهم معدن در خلق ارزش افزوده در کل اقتصاد کشور به ندرت به یک درصد رسیده است و سهم ارزش افزوده این بخش نیز در کل بخش صنعت نیز بیش از ۶ درصد نبوده است. شاید مهمترین چالش‌های بخش معدن را بتوان در فقدان استراتژی مدون در بخش معدن و صنایع معدنی، فقدان سیاست‌گذاری صحیح در راستای جذب سرمایه‌گذاری خارجی، عدم توجه کافی به بخش اکتشاف پایه و تغذیلی، تعدد سیاست‌گذاری در بخش صادرات مواد معدنی و ... بتوان برشمرد

■ در دوران فوق تعداد ۶,۴۷۷ فقره پروانه بهره‌برداری صادر شد و تعداد پروانه‌های بهره‌برداری در سال ۱۳۹۲ به ۹۲۶ فقره رسید. این نماگر نسبت به سال ۱۳۷۶ برابر با ۴,۴ درصد رشد داشته است.

■ ارزش سرمایه‌گذاری انجام شده در معادن از حدود ۲۵۵۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۴ به حدود ۱۲۹۸۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ افزایش یافت. بدین ترتیب ۲۱۲۱ عدد معدن در این بازه زمانی به بهره‌برداری رسید و تعداد معادن در حال بهره‌برداری به ۵۴۴۵ عدد افزایش یافت.

■ ارزش افزوده ایجاد شده نیز در بخش معدن به قیمت جاری از ۱۳۵۰۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۴ به ۹۳۴۳۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ رسید و در مجموع سهم ارزش افزوده بخش معدن در کل تولید ناخالص داخلی در پایان این دوران عدد یک درصد را به خود اختصاص داد.

■ ■ ■

عملکرد دولت اعتدال در بخش معدن در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ را می‌توان در شاخص‌های زیر بررسی نمود.

■ در بازه زمانی فوق تعداد ۳۵۲۴ فقره پروانه اکتشاف و تعداد ۲۶۰۱ فقره گواهی کشف صادر شد. بدین ترتیب به طور متوسط سالانه ۸۸۱ فقره پروانه اکتشاف و ۶۵۰ فقره گواهی اکتشاف صادر شده است.

۱۳۵۰۲ میلیارد ریال در سال ۱۳۸۴ رسید و در مجموع سهم ارزش افزوده بخش معدن در کل تولید ناخالص داخلی در پایان دوران سازندگی عدد ۰,۹ درصد را به خود اختصاص داد که نسبت به بازه زمانی برنامه‌های اول و دوم توسعه در دوران سازندگی سهم این بخش افزایش یافت.

■ ■ ■

سال ۱۳۸۴ تا پایان سال ۱۳۹۲ مقارن با ادامه اجرای برنامه چهارم توسعه و تدوین برنامه پنجم توسعه و همزمان با حاکمیت دولت اصولگرا بود. برنامه توسعه پنجم که به طور مشخص در دولت اصولگرا ارائه شد با تغییر در عنوان توسعه و جایگزینی با پیشرفت و عدالت تدوین گردید که در مسیر اجرای این برنامه علاوه بر مسائل داخلی تحریم‌های بین‌المللی نیز اثر گذار بود. عملکرد بخش معدن را در بازه زمانی ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۲ می‌توان در شاخص‌های زیر مشاهده نمود.

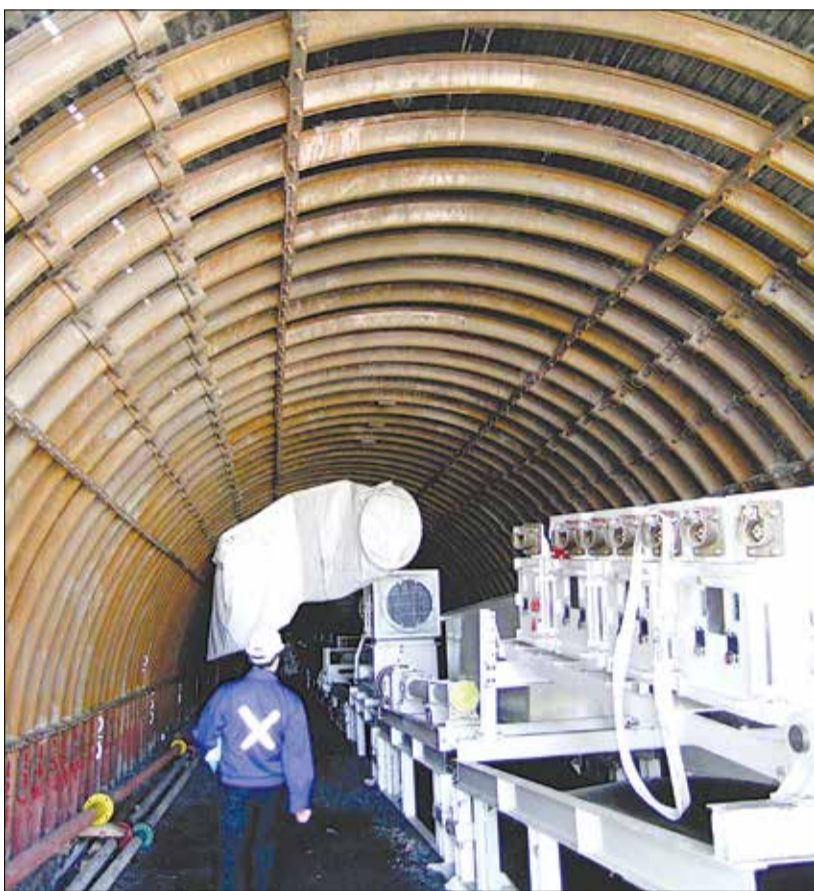
■ در دوران هشت ساله اصولگرایان نزدیک به ۱۳,۸۴۲ فقره پروانه اکتشاف و ۵,۸۷۹ فقره گواهی کشف صادر گردید. در دوران فوق تعداد ۵۸۶ فقره پروانه اکتشاف صادر شد به گونه‌ای که تعداد پروانه اکتشاف در سال ۱۳۹۲ به ۲۱۶۱ فقره رسید و بدین ترتیب صدور پروانه‌های اکتشافی ۴ درصد رشد نمود. تعداد گواهی کشف نیز از ۵۰۸ فقره به ۸۶۷ فقره تا پایان سال ۱۳۹۲ رسید و این نماگر نیز رشد ۶,۹ درصد را تجربه نمود.

گزارش

بررسی ۴ دهه اقتصاد معدن و صنایع معدنی

گنج پنهانی در دل سرزمین ایران

شده توانسته جایگاه ایران را در رده‌بندی‌های جهانی را دست خوش تغییراتی قابل توجه کند، به این ترتیب که پس از اکتشاف‌های انجام شده اکنون ایران رتبه پانزدهم فولاد، نهم سیمان و مس، دهم سنگ آهن، بیست و چهارم آلومینیوم و دوم در سنگ‌های تزئینی جهان را به خود اختصاص داده است.

اگر چه جایگاه و رتبه‌های قابل توجهی را با توجه به سیاست‌گذاری‌های سنوات گذشته به خود اختصاص داده‌ایم؛ اما همچنان سهم معدن در تولید ناخالص ملی و اقتصاد کشورمان ناچیز است؛ به این ترتیب که در بخش معدنی یک درصد تولید ناخالص داخلی و در فرآورده‌های معدنی ۵ درصد تعیین شده است و تاکید می‌کند می‌بایست باز هم به روند توسعه توجه داشته باشیم.

ارزش افزوده بیشتر در گروی تکمیل زنجیره تولید

به گفته کارشناسان جایگاه‌ها و رتبه‌های تعیین شده برای معدن و فرآورده‌های معدنی در نهایت تاکید می‌کند که برای دستیابی به اهداف تعیین شده در سند چشم‌انداز و همچنین جایگاه منطقه‌ای معدن در تولید ناخالص ملی ایران لازم است زنجیره تولید را تکمیل و به فکر کاهش خام‌فروشی باشیم.

این در حالی است که در دودو تایی معادلات اقتصادی بخصوص در بخش معدن جریان مداوم سرمایه‌گذاری‌های هدفمند می‌توانند تعیین کننده موفقیت یا عدم موفقیت برنامه‌های تدوین شده باشد. به این ترتیب بررسی سهم بخش‌های مختلف از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده در معدن طی سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با هفت سال قبل از آن یعنی سال ۱۳۸۸ تاکید بر تکمیل زنجیره تولید جهت دستیابی به ارزش افزوده بالاتر است.

در این برآوردها مشخص شده ارزش افزوده ایجاد شده معدنی کشورمان طی سال ۱۳۸۸ رقمی معادل ۲۶۶۶۳ میلیارد ریال تعیین شده است؛ اما تنها هفت سال بعد ارزش افزوده معدن با رشدی معادل ۴/۵ برابر به رقم ۱۲۲۲۸۸ میلیارد ریال رسیده است که شاهد مثالی غیر قابل انکار در اهمیت سرمایه‌گذاری هدفمند برای تکمیل زنجیره تولید معدن است.

برای دستیابی به واقعیت روند توسعه معدن طی دوره یاد شده بد نیست نگاهی به جدول آماری زیر داشته

دستاوردهای این نقشه راه طی سال‌های اخیر ایران با داشتن ۲۷ میلیارد تن ذخایر کشف شده و ۵۷ میلیارد تن ذخایر بالقوه در میان ۱۵ قدرت معدنی جهان قرار گرفت. البته نباید فراموش کنیم؛ اصلی‌ترین سیاست اتخاذ شده از سوی سازمان توسعه و نوسازی معدن و صنایع معدنی آغاز مجدد اکتشافات جدید پهنه‌ها و همچنین

چهار دهه گذشته از معدن و صنایع معدنی می‌کنیم در واقع خبر از پتانسیل‌های رشد اقتصادی می‌دهیم؛ به این دلیل که یکی از شاخص‌های اصلی توسعه یافتگی سهم معدن و صنایع وابسته در اقتصاد یک کشور است. به این ترتیب جدول مواد معدنی کشورها هر چه رنگین‌تر باشد قطعاً جایگاه اقتصادی آن چه در بخش توسعه اقتصادی و چه در زمینه اشتغالزایی نیز بالاتر است.

بر اساس برآوردهای اولیه حجم ذخایر معدنی ایران ۷۰۰ میلیارد دلار و سهم ناچیزی در تولید ناخالص ملی کشورمان به آن اختصاص داده شده بود. در حالی که بسیاری از کارشناسان بر این باورند گنج پنهانی در دل ایران زمینه وجود دارد که باید آن را استخراج کرد. اما به راستی معدن ایران از ابتدای پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی چه سیر تحولی را به خود دیده و اکنون چه افق‌هایی پیش روی خود دارند؟ در این زمینه بد نیست ۳ بخش اصلی معدن را مورد بررسی قرار دهیم تا بتوانیم حاصل جمعی معادل چهار دهه فعالیت معدن پس از پیروزی انقلاب به دست آوریم.

با آغاز به کار دولت تدبیر و امید، سازمان توسعه و نوسازی معدن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) با استفاده از نظرات کارشناسی دقیق و همچنین دستور مستقیم دولت نقشه راهی منطقی و دقیق برای توسعه هر چه بیشتر معدن طراحی کرد که بر اساس دستاوردهای این نقشه راه طی سال‌های اخیر ایران با داشتن ۲۷ میلیارد تن ذخایر کشف شده و ۵۷ میلیارد تن ذخایر بالقوه در میان ۱۵ قدرت معدنی جهان قرار گرفت.

جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی بود و طی سه سال گذشته آنطور که اکتشافات جدید در سطح ۲۵۰ هزار کیلومتر مربع از نقاط مستعد کشور نشان می‌دهد ۲۵۰ میلیون تن به ذخایر سنگ آهن، ۲۰۰ میلیون تن به ذخایر زغال سنگ و ۳۰ تن به ذخایر طلا کشور افزوده شده است.

از سوی دیگر دستاوردهای معدنی ایران طی دوره یاد

عنوان	مبلغ (میلیارد ریال)
ماشین آلات، لوازم بادوام و ابزار	۱۴۱۸۵
وسایل نقلیه	۳۳۱
لوازم و تجهیزات اداری	۲۳۷
ساختمان و تاسیسات	۲۶۸۰
راه اختصاصی	۴۶۲
اکتشاف	۴۳۰
نرم افزارهای مورد نیاز	۱۰
سایر موارد سرمایه‌گذاری	۲۰۳۳

سال	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
تعداد معدن	۴۴۲۶	۴۹۷۴	۵۲۴۶	۵۳۱۶	۵۴۴۵	۵۳۵۵	۵۲۱۴	۴۹۱۳
تعداد شاغلان	۷۶۸۵۴	۸۱۲۹۳	۸۴۵۲۸	۸۴۹۲۲	۹۴۶۴۰	۹۱۸۶۹	۹۱۲۱۱	۹۳۴۸۶
ارزش کل تولیدات (میلیارد ریال)	۳۵۵۸۶	۵۰۱۴۸	۶۵۴۴۲	۱۰۱۲۱۰	۱۲۶۷۳۸	۱۳۹۲۰۶	۱۱۸۲۹۱	۱۶۵۷۳۴
ارزش افزوده (میلیارد ریال)	۲۶۶۶۳	۳۸۷۳۷	۵۰۴۲۲	۷۹۱۶۳	۹۳۳۳۲	۹۷۵۹۰	۸۴۰۷۱	۱۲۲۲۸۸
ارزش سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	۳۶۳۱	۶۳۴۱	۶۱۴۹	۸۶۰۷	۱۲۹۸۰	۱۹۸۷۳	۲۹۴۲۱	۲۰۳۶۸

ماشیم تا به روایت آمار در بایم سیر تحولات معدنی کشورمان چه بوده است.

بایدها و نبایدهای معدنی برای ادامه توسعه

بررسی آمارها و داده‌های مطرح شده در مطلب حاضر تا این بخش بیانگر آن است که گرچه روند روبه رشدی با اتکاء به توانمندی‌های داخلی را تجربه کرده‌ایم، اما همچنان تایده‌آل تعیین شده در سند چشم‌انداز مربوطه فاصله‌ای معنا دارد دیده می‌شود که می‌بایست در این زمینه بایدها و نبایدهایی را مدنظر داشته باشیم.

در این زمینه اصلی‌ترین نکته‌ای که کارشناسان به آن تکیه دارند استفاده و توجه به پتانسیل‌های بخش خصوصی در معدن و صنایع معدنی است. به این دلیل که بهره‌وری و انعطاف‌پذیری بالای بخش خصوصی در واقع امتیازی برای سرعت گرفتن توسعه معدن و بهبود جایگاه اقتصادی آن در کشورمان است.

در نگاه اول برای دستیابی به مهم لازم است موانع و مشکلات قوانین مختلف مربوط به معدن و صنایع وابسته را در قوه مقننه بازنگری کرده و مشکلاتش را برطرف کنیم. به این دلیل که گلوگاه‌های قانونی هم‌اکنون وزنه‌ای سنگین بر پای اقتصاد معدن ایران معرفی شده است.

در گام بعدی نیز می‌تواند مسئولان و سیاست‌گذاران برای دستیابی به اهداف تعیین شده معدنی نقشه‌راهی پیوسته از معدن تا صادرات کالای نهایی مجدداً با توجه به پتانسیل‌های موجود طراحی کرده و متناسب با همان اهداف تعیین شده - سند چشم‌انداز - مدیریت بخش خصوصی را بکار گیرند.

پس از اصلاح قوانین متناسب با اهداف تعیین شده و تدوین نقشه‌راهی متناسب سومین گام واگذاری مدیریت معدن و صنایع معدنی دولتی به بخش خصوصی است. به این دلیل که با در نظر گرفتن امتیازهای بخش خصوصی، معدن و صنایع معدنی رونق و توسعه قابل توجهی به خود می‌بینند؛ تاجایی که حتی بر آورد می‌شود درآمدهای معدنی پس از طی فرآیند تکمیل محصولات به معنی کاهش خام‌فروشی می‌تواند جایگزین دلارهای نفتی ایران بشوند.

گفت و گو

مدیر عامل آهن و فولاد غدیر ایرانیان اعلام کرد:

بازنگری استراتژی توسعه صنایع معدنی بر اساس تکمیل زنجیره ارزش

نگاهی به تغییرات چند دهه اخیر در جوامع پیشرفته و در حال توسعه، نشان می‌دهد پیشرفت کشورها، صرفاً وابسته به تکنولوژی نبوده و تدوین استراتژی و نقشه راه در مدیریت و پیشبرد اهداف، از اهمیت بالایی برخوردار است. بخش معدن و صنایع معدنی نیز به عنوان یکی از پتانسیل‌ها و ثروت‌های بی‌نظیر کشور، نیازمند استراتژی کارا و برنامه‌ریزی شده، برای نمایش جایگاه شایسته خود در اقتصاد کشور است. در همین رابطه با اسداله فرشاد، مدیر عامل آهن و فولاد غدیر ایرانیان گفت‌وگویی صورت گرفته است.

به نظر جنابعالی استراتژی بخش معدن و صنایع معدنی ایران با توجه به تحولات اقتصادی جهان و شرایط اقتصادی امروز کشور چگونه باید باشد؟
باید بپذیریم که در حال حاضر استراتژی جامعی برای بخش معدن و صنایع معدنی در کشور نداریم و در مقاطع و دوره‌های مختلف، تصمیمات به طور اساسی و مبتنی بر استراتژی مدونی اتخاذ نشده‌اند و نهایتاً نیز منجر به توسعه غیر متوازن در بخش معدن و صنایع معدنی شده است. از طرفی باید اذعان نمود که وزارت صنعت، معدن و تجارت نقشه راه بخش معدن و صنایع معدنی را تا اواخر ۱۴۰۰ تدوین نموده و مرکز پژوهش‌های مجلس نیز پس از بررسی‌های لازم، پیشنهادات و اصلاحات مورد نظر خود را در خصوص نقشه راه تدوینی وزارت صمت ارائه نموده است.

توسعه پایدار در فعالیت‌های معدنی، استفاده از فناوری‌های نوین و زیرساخت‌های فناوری اطلاعات، ایجاد سیستم‌های هوشمند برای جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اطلاعات شبکه فعالان بخش معدن و صنایع معدنی کشور، هوشمندسازی بخش معدن و صنایع معدنی به منظور شفافیت فرصت‌های برابر برای علاقمندان به سرمایه‌گذاری و فعالان حوزه معدنی و کاهش فساد و افزایش بهره‌وری از جمله الزامات رشد بخش معدن و صنایع معدنی است.

بخش معدن و صنایع معدنی کشور، هوشمندسازی بخش معدن و صنایع معدنی به منظور شفافیت فرصت‌های برابر برای علاقمندان به سرمایه‌گذاری و فعالان حوزه معدنی و کاهش فساد و افزایش بهره‌وری از جمله این الزامات است. با اقدام در جهت پیشبرد گام‌های اشاره شده، با مصایب و مشکلاتی مواجه خواهیم شد که این مسایل با سه رویکرد و نگرش متفاوت دسته‌بندی می‌شوند؛ بخش اول مشکلات پیش روی توسعه برنامه‌ریزی شده‌ی معدن و صنایع معدنی مربوط به مسایل ملی و اساسی کشور است. عدم ثبات اقتصادی اجتماعی سیاسی، بی‌توجهی به جایگاه ویژه صنایع معدنی کشور در پیشبرد اهداف کلان و نبود یک برنامه جامع و مدون به عنوان راهکار استراتژیک توسعه‌ی این بخش از بنیادی‌ترین چالش‌هاست. فقدان هر یک از موارد فوق منجر به اتخاذ تصمیمات سلیقه‌ای و بعضاً غیر کارشناسی و در نتیجه از بین بردن فرصت‌ها و منابع کشور و در نهایت آسیب رساندن به کشور شده است. دسته‌ی دوم مشکلات، مباحث مرتبط با سایر بخش‌هاست. زیرساخت‌های نامناسب و ناقص در کشور به خصوص در حوزه حمل‌ونقل، عدم پیروی از الگوهای پذیرفته شده در مسایل زیست‌محیطی و منابع طبیعی، فقدان سازوکارهای مناسب مالی و مالکیتی در جهت تشویق بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در

در گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس تاکید شده است که در تدوین نقشه راه معدن و صنایع معدنی، سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و اهدافی مانند درون زایی و برون گرایی، دانش بنیانی و عدالت محوری و تقویت رقابت پذیری و صادرات محور بودن در نظر گرفته شده است. اما تحقق اهداف و برنامه‌های تدوین شده نیازمند ثبات اقتصاد کلان، بهبود روابط بین‌المللی و ثبات سیاست‌های اقتصادی می‌باشد.

نظر به این که بخش معدن و صنایع معدنی یکی از بخش‌های مهم اقتصادی کشور است که پتانسیل‌های مهم و اثربخشی در توسعه پایدار دارد، لذا فعالیت‌های فنی و بازرگانی در دو بخش معدن و صنایع معدنی هم به لحاظ اشتغال مولد و درون زایی و هم وسعت حوزه عمل آن در پهنه‌های جغرافیایی ایران می‌تواند نیروی محرکه و پیش برنده‌ی رشد همه جانبه کشور باشد و بر بخش‌های اقتصادی و صنعتی دیگر اثر گذار بوده و به عنوان کنار گذر انبساط اقتصاد نفتی و گازی کشور، موتور محرکه و رشد سایر صنایع و اقتصاد باشد که در شرایط فعلی ایران، سرمایه‌گذاری در این بخش می‌تواند برای مقاوم سازی اقتصاد کشور در برابر فشارهای تحریم‌های بین‌المللی به عنوان راهکاری هوشمندانه تلقی گردد.

در بخش معدن و صنایع معدنی توجه اساسی فعالان این بخش باید معطوف به چه عواملی باشد؟
در حوزه معدن و صنایع معدنی باید توجه اساسی فعالان این بخش معطوف به زنجیره ارزش محصولات معدنی باشد، از اکتشاف و استخراج تا تولید فلزات اساسی و محصولات با ارزش افزوده‌ی بالاتر و همچنین توجه ویژه به فناوری‌های روز دنیا باشد. مضاف بر آن، باید به فلزات با ارزش افزوده بالا و منابع معدنی ناشناخته و کمتر شناخته شده توجه بیشتری شود.

در شرایط پر تلاطم جهان امروز باید استراتژی توسعه صنایع معدنی بر اساس تکمیل زنجیره ارزش محصولات معدنی بازنگری شود و این امر هم باید با مشارکت کارشناسان با تجربه صنایع معدنی انجام پذیرد. به نحوی که انعطاف پذیری لازم را به لحاظ کارایی و اثربخشی دارا باشد. رشد بخش معدن کشور با توجه به گستردگی معدن در اکثر مناطق ایران و روستاهای دور دست بر زندگی اجتماعی و اقتصادی و محیط زیست طبیعی مردم تأثیرات جدی خواهد داشت.

رشد همه جانبه‌ی بخش معدن نیازمند چه الزاماتی است؟

رشد همه جانبه‌ی بخش معدن الزاماتی دارد که باید مورد توجه قرار گیرد. توسعه پایدار در فعالیت‌های معدنی، استفاده از فناوری‌های نوین و زیرساخت‌های فناوری اطلاعات، ایجاد سیستم‌های هوشمند برای جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اطلاعات شبکه فعالان

محیط زیست و تعامل هر چه بیشتر بین صنعت و دانشگاه در این حوزه بازنگری و ترسیم شود.

انجام چه اقداماتی در کاربردی تر کردن نقشه راه معدن و صنایع معدنی موثر خواهد بود؟

با توجه به اشکالات وارده بر نقشه راه معدن و صنایع معدنی در نادیده گرفتن مسایل بین‌المللی، سیاسی و اقتصادی، بهره‌برداری بهینه از معدن با به کارگیری دانش و ابزار مناسب آن، بهبود شرایط از اکتشاف تا فرآوری برای فعالان این حوزه به خصوص بخش خصوصی، تلاش هر چه بیشتر در ممانعت از صادرات محصولات خام و در ازای آن تولید و صادرات محصولات بالادستی این زنجیره با ارزش افزوده‌ی بالاتر، تأمین مالی در این حوزه، به روز رسانی تجهیزات به کار گرفته شده در این بخش و ارتقای هر چه بیشتر کیفیت محصولات فرآوری شده از جمله اقدامات موثر در کاربردی تر کردن این برنامه مدون است که توجه به هر کدام از این موارد کشور را یک گام به جلو خواهد برد.

عدم ثبات اقتصادی اجتماعی سیاسی، بی‌توجهی به جایگاه ویژه صنایع معدنی کشور در پیشبرد اهداف کلان و نبود یک برنامه جامع و مدون به عنوان راهکار استراتژیک توسعه‌ی این بخش، از بنیادی‌ترین چالش‌هاست

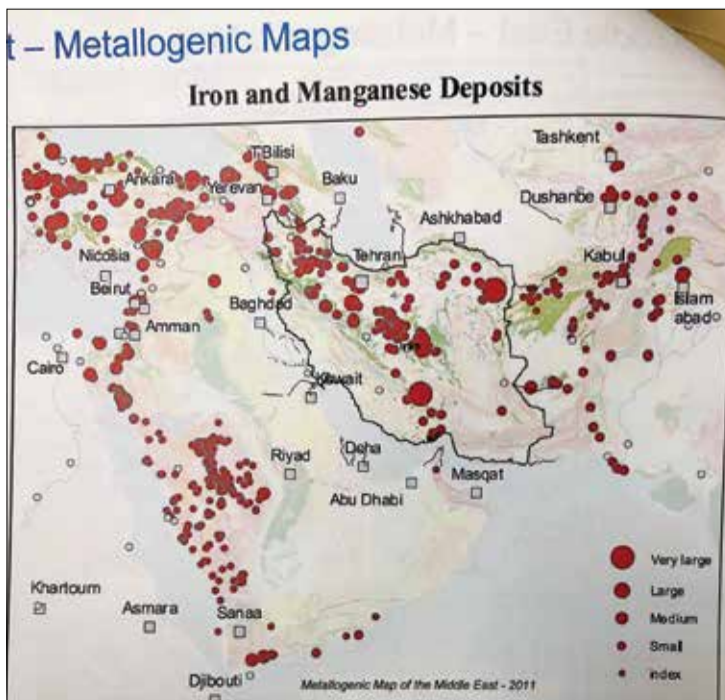
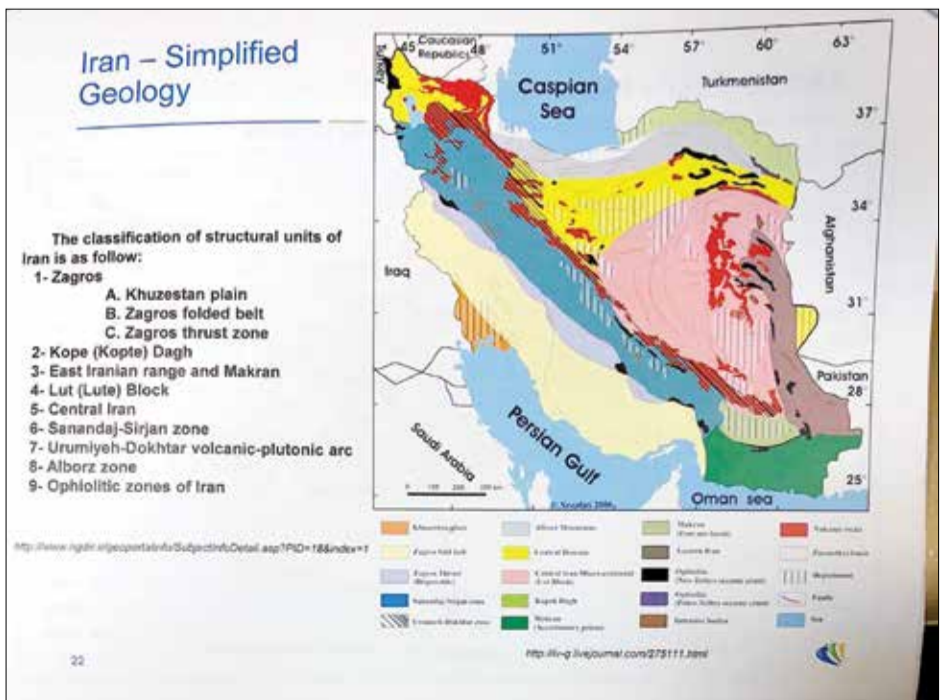
اکتشافات مقدماتی و تفصیلی، به کارگیری دانش و ماشین آلات مدرن و به روز در جهت بهره‌برداری بهینه و فرآوری و تولید محصول نهایی با کیفیت مطلوب، صادرات محصول با ارزش افزوده بالاتر، فراهم نمودن شرایط سرمایه‌گذاری برای بخش خصوصی و ایجاد ساختاری رقابتی، ایجاد محیطی ایمن برای کار در معادن کشور، توجه هر چه بیشتر به پتانسیل‌های معدنی ناشناخته و کمتر شناخته شده و توجه به مسایل

این بخش، گسستگی شرکت‌های معدنی با سازمان نظام مهندسی معدن و با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و تحقیق و توسعه و فقدان هماهنگی و ارتباطات لازم میان سازمان‌ها و نهادهای فعال در این بخش، از دیگر مصایب توسعه‌ی معدن و صنایع معدنی است.

دسته‌ی سوم مشکلات داخلی بخش معدن در کشور است. از جمله این مشکلات می‌توان به اتخاذ تصمیم‌ها و وضع قوانین کوتاه مدت و مقطعی، ضعف در اکتشافات به دلیل مواردی چون ضعف در اطلاعات پایه، تجهیزات و ماشین آلات قدیمی و فقدان بودجه کافی در این زمینه، بی‌توجهی به اکتشافات تفصیلی و روی هم رفته بی‌توجهی به الزامات توسعه پایدار اشاره کرد.

در تدوین نقشه راه توسعه معدن و صنایع معدنی کشور چه مواردی باید مورد توجه قرار گیرد؟

به نظر می‌رسد که از جمله اهداف نهایی برنامه مدون و نقشه راه توسعه معدن و صنایع معدنی باید با توجه ویژه به مواردی چون توسعه همه جانبه فعالیت‌های

اعضای تحریریه:

احسان احمدی - احمد بختیار - یوسف بهمن آبادی - افسانه مسافر - کتایون ملکی - عماد عزتی - وجیهه کر دبچه

عکس: حسین ارجمند